

मूल्य ₹ २५/-

हसती दुनिया

(मराठी)

अंक १ • वर्ष २१ वे • पृष्ठे ५२ • जानेवारी -२०२४

हस्ताती दुनिया

(मराठी)

अंक १ • वर्ष २१ वे • पृष्ठे ५२ जानेवारी-२०२४

बालकांच्या बौद्धिक आणि आध्यात्मिक विकासाची आगळी वेगळी भेट

(पंजाबी, इंग्रजी व हिंदी भाषेतसुध्दा प्रकाशित)

मुख्य संपादक
डॉ. विजय शर्मा

संपादक
राजेंद्र थोरात
(अवैतनिक)

सजावट व चित्रे

उदय सत्यवान पांगे • राजनंदन कृ. पिंपळकर
श्रीकांत द. पाटील • रोहित कि. खुडे

मुद्रक व प्रकाशक, राकेश मुटरेजा यांनी संत निरंकारी मंडळ, दिल्ली-९ करीता एच.टी. मीडिया लिमिटेड, प्लॉट नं.८, उद्योग विहार, ग्रेटर नोएडा-२०१३०६ (उ.प्र.) येथे छापून संत निरंकारी सत्संग भवन, संत निरंकारी कॉलनी, दिल्ली-११०००९ येथे प्रकाशित केली.

कार्यालयाचा पत्ता

५०, मोरबाग रोड, संत निरंकारी सत्संग भवन,
दादर, मुंबई - ४०० ०१४

E-mail : hduniya.marathi@nirankari.org

Website : www.nirankari.org

लेखकांच्या मताशी सहमत असणे अनिवार्य नाही

मासिक पत्रिकेविषयी चौकशीसाठी हेल्प लाईन : ०२२-२४१० ५७४९

स्तंभ

- दोन शब्द ०४
- विचारपुष्प १०
- दादाला विचारु या १३
- शब्दकोडे १४
- सवय ते संस्कार : लेटकमर्स २४
- दिव्यवाणी २५
- हसा मुलांनो हसा ३२
- वाढदिवसाच्या शुभेच्छा ३३
- सामान्य ज्ञान ३६
- आरोग्याचा मंत्र ३७

चित्रकथा

- चित्रकथा १६
- किट्टी ३८

३४

विशेष व प्रेरक प्रसंग

- व्यक्तिविशेष : निःस्पृह शास्त्रीजी ०७
- भ्रमंती : मुंबईतील किल्ले २८
- प्रेरक प्रसंग : स्वामीजींची कृतज्ञता ४४
- विशेष : राष्ट्रीय शौर्य पुरस्कार ४६
- विशेष : भारतातील सुप्रसिध्द ४७
- परदेश शिक्षणाच्या प्रवेशपरीक्षा... ४८

कला

- ओरिगामी कला २३
- शाब्दिक कोडे २६
- जादूचे प्रयोग २७
- रंग भरा २९
- बाल सत्संगातील उपक्रम ५०

अभिप्राय

- अवधूतचा वाढदिवस १२
- ...वाचनातून सत्संगाशी जोडले ३०
- लेखक म्हणून ओळख मिळाली ३१

कथा

- भीष्माचार्य ०५
- ...आणि घड्याळ सापडलं ०८
- घराचा स्वर्ग बनवणे... २०
- देवाचं देणं २१
- विश्वास ३४
- पवित्रता ४२

४२

कविता

- प्रजासत्ताक दिन १५
- नवे संकल्प करु ४३
- नेहमी वाचा हसती दुनिया ४५

द्विदशकपूर्तीच्या निमित्ताने

हसती दुनिया मासिकाच्या द्विदशकपूर्तीच्या निमित्ताने सर्व मायबाप वाचकांना तसेच मासिकासाठी सेवा करणाऱ्या माझ्या सर्व सहकाऱ्यांना नवीन वर्षाच्या हार्दिक हार्दिक शुभेच्छा!

महाराष्ट्रातील बहुसंख्य बालकं ग्रामीण भागातील असल्याने 'हसती दुनिया मासिक' मराठी भाषेतही प्रकाशित व्हावं अशी इच्छा एकदा आ. महात्मा गोविंद फणसेजी (तत्कालीन संपादक व पत्रिका-प्रकाशन प्रमुख मराठी) यांच्याकडे व्यक्त केली, त्यावेळी ते म्हणाले, की मनुष्यबळाअभावी सध्या तरी शक्य होणार नाही आणि तो विषय तिथंच थांबला. त्यावेळी त्यांनी सद्गुरु बाबाजींची प्रवचनं मराठी भाषेत रुपांतरित करण्याची सेवा मला दिलेली होती.

सन २००३ मध्ये पहिलं मराठी लेखक मार्गदर्शन शिबिर मुंबईत आयोजित करण्यात आलं होतं. त्याआधी आ. फणसेजींनी प्रकाशन-पत्रिका विभागात सेवा करणाऱ्या सर्व सेवादारांना मिटींग घेऊन विचारलं, की हसती दुनिया मासिक मराठी भाषेत प्रकाशित करायचं आहे, तेव्हा कोण कोण काय काय योगदान देऊ शकेल? यावर बरीच मतमतांतरं आणि चर्चा झाली. त्यावर आ. फणसेजी शांतपणे म्हणाले, मी तुम्हाला सल्ला विचारत नसून सद्गुरु बाबाजींचा आदेश तुमच्या पुढे ठेवत आहे. सद्गुरुदेव जी सेवा सोपवतात ती पार पाडण्यास स्वयं सद्गुरु समर्थ असतात, असा विश्वासही त्यांनी दिला.

दुसऱ्या दिवशी चेंबूर भवनमध्ये आयोजित मराठी लेखक मार्गदर्शन शिबिरामध्ये त्यांनी घोषित केलं, की हसती दुनिया मराठी मासिकाची जबाबदारी राजेंद्र थोरात यांच्याकडे सोपवत आहे. या जबाबदारी बरोबरच कर्तव्याचीही जाण करून देताना, त्यांनी स्पष्ट बजावलं, की तुम्ही आधी संपादक आहात, गुरुचे सेवादार आहात हे लक्षात ठेवा. बाकीची नाती नंतर. प्रथम प्राधान्य गुरुकार्याला द्यायचं.

जानेवारी २००४ च्या महाराष्ट्र संत समागमामध्ये जेव्हा सद्गुरु बाबाजींच्या करकमलाद्वारे हसती दुनिया मराठी मासिकाचं विमोचन झालं, त्यावेळी सर्वाधिक आनंद आ. फणसेजींना झाला. पुढे त्यांचं अनमोल मार्गदर्शन सातत्याने मिळत राहिलं.

असं हे कर्तव्यनिष्ठ, पितृतुल्य व्यक्तिमत्व डिसेंबर २००५ मध्ये निराकार प्रभूच्या कुशीत विसावलं. सद्गुरुची कृपा आणि त्यांनी दिलेली शिकवण व आशीर्वाद याचंच हे फळ आहे.

मासिकासाठी सर्वच गोष्टींची वानवा होती. कथा, कविता, सदर असं लिखित साहित्य नसल्याने काही वर्ष 'एकला चलो रे' अशीच अवस्था होती; परंतु हळूहळू पुढे वाचक-लेखकांचा प्रतिसाद मिळू लागला. शब्दकोडे बनवण्याची सेवा श्री विकास अरोराजी या अमराठी तरुणाने स्वतःकडे घेतली आणि आजही ते निभावत आहेत. तर कथेला आशयानुरूप चित्र काढून देण्याची सेवा आ. हर्षद तांडेल या तरुणाने आपल्या अंतिम क्षणापर्यंत निभावली. बालकांच्या स्तरावरच्या कवितांची कमतरता होती; पण तीही मिशनचे सुप्रसिध्द कवी-गीतकार आ. सुरेश तिलोटकरजी यांनी भरून काढली. आ. फणसेजींच्या नंतर आ. सुरेशजी हेच आमच्यासाठी मार्गदर्शक आणि पितृस्थानी होते; परंतु कोविड काळात एप्रिल २०२१ मध्ये आमचं हेही छत्र हरपलं.

दरम्यानच्या काळात मासिकाने कात टाकली. आकार, कागद, छपाई, चित्र, लिखित साहित्य यामध्ये भरपूर सुधारणा झाली. यामध्ये अनेक तरुणांचाही सहभाग लाभत आहे.

सद्गुरुचरणी हीच प्रार्थना आहे, की येणाऱ्या काळात हसती दुनिया मासिकाच्या सभासदांची आणि वाचकांची संख्या वाढत राहो, तसेच टीममधील सर्व सहकाऱ्यांना सेवेची शक्ती व तन, मन, धनाची सारी सुखं प्राप्त होवोत. त्यांच्याकडून अशीच सेवा अखंड घडत राहो!

- राजेंद्र थोरात

hduniya.marathi@nirankari.org

पौराणिक कथासार

भीष्माचार्य

धर्मशास्त्र-ग्रंथात मकर संक्रांतीला खूप महत्त्व आहे. संक्रांत याचा अर्थ सूर्याचे एका राशीतून दुसऱ्या राशीत संक्रमण होणे. यालाच 'उत्तरायण' असं देखील म्हटलं जातं. या दिवशी प्राण त्याग करणाऱ्या जीवाला मुक्ती प्राप्त होते अशी श्रद्धा आहे. म्हणूनच महाभारतातील भीष्माचार्यांनी ५८ दिवस बाणांच्या मृत्यूशय्येवर काढले आणि उत्तरायण सुरु होताच प्राणत्याग केला. मित्रांनो, कोण होते हे भीष्माचार्य ?

भीष्माचार्य यांचं खरं नाव देवव्रत ! राजा शंतनु व गंगा यांचा आठवा पुत्र म्हणजे देवव्रत, देवव्रत

यांचा जन्म होताच त्यांची माता अंतर्धान पावली आणि आपल्या मूळ रुपात गेली. देवव्रत हे पूर्वजन्मीच्या आठ वसुंपैकी द्यौ नावाचे एक वसु (देवता) होते. मागील जन्मी त्यांनी पत्नीच्या हट्टापायी वसिष्ठ ऋषींची नंदिनी गाय चोरली. वसिष्ठ ऋषींच्या शापामुळे त्यांना पृथ्वीवर मनुष्य जन्म घ्यावा लागला होता.

एकदा त्यांचे पिता राजा शंतनु नदीकिनारी फेरफटका मारत असताना त्यांना सत्यवती नावाची सुंदर निषाद कन्या भेटली. त्यांनी तिच्याशी विवाह करायची इच्छा व्यक्त केली; परंतु

आपल्याला होणाऱ्या पुत्राला राजगादीवर बसवाल तरच हा विवाह होईल, अशी तिने अट घातली. खरं तर देवव्रत हा जेष्ठ राजपुत्र असल्याने तोच राज्याचा उत्तराधिकारी आहे. त्यामुळे शांतनु राजाला तिची अट मान्य करणे शक्य नव्हते. म्हणून हा विवाह होऊ शकला नाही. त्यामुळे राजा दुःखी होता. आपल्या वडिलांच्या दुःखाचं कारण समजल्यावर देवव्रताने प्रतिज्ञा केली, की मी आजन्म अविवाहित राहीन आणि सत्यवतीच्या पुत्राला राजगादीवर बसवून राज्याची सेवा करीन. पुढे त्यांनी अखंड ब्रह्मचर्यव्रताचं पालन केलं. म्हणून त्यांना भीष्माचार्य म्हणू लागले.

कौरव-पांडवांमध्ये दिवसेंदिवस वैर वाढत चालले होते. श्रीकृष्णांनी त्यांच्यामध्ये समेट घडवून आणण्याचा खूप प्रयत्न केला; पण सारे प्रयत्न विफल झाले. आता युध्द हाच शेवटचा पर्याय होता. महाभारताच्या या भीषण महायुध्दात कौरव आणि पांडव समोरासमोर उभे ठाकले. भीष्माचार्यांना कौरवांचा सेनापती म्हणून नियुक्त करण्यात आले. भीष्माचार्य हे महान पराक्रमी असल्याने त्यांना पराजित करणं कठीण होतं. नऊ दिवस त्यांनी पांडव सेनेचा खूप संहार केला. आता शेवटचा उपाय म्हणून श्रीकृष्णांनी भीष्माचार्यांच्या समोर अर्जुनाच्या रथावर शिखंडीला उभं करायचं ठरवलं. कारण भीष्माचार्य स्त्री आणि नपुंसक यांच्यावर कधीही शस्त्र चालवत नाहीत. शिखंडी हा नपुंसक असल्यामुळे अर्जुनाच्या पुढे त्याला उभं केलं आणि त्याच्या आडून अर्जुनाने श्रीकृष्णांच्या सांगण्याप्रमाणे बाण सोडले. भीष्माचार्यांनी

कोणताही प्रतिकार केला नाही. शेकडो बाण अंगात घुसल्यावर ते खाली कोसळले; परंतु त्यांना इच्छामरणाचं वरदान प्राप्त झालं होतं, म्हणून ते युध्दभूमीवर उत्तरायण होण्याची वाट पाहत ५८ दिवस थांबले. यादरम्यान त्यांनी दुर्योधन व पांडवांना नीतिमत्तेचे धडे दिले; पण दुर्योधनाने मात्र त्याकडे दुर्लक्ष करून युध्द चालूच ठेवले. पुढे आणखी आठ दिवस सलग युध्द सुरु होते. या युध्दात सर्व कौरवसेना मारली गेली. पांडवांचा विजय झाला.

सूर्याचं उत्तरायण सुरु झालं, त्यावेळी भीष्माचार्यांनी सर्वांचा निरोप घेत आपला प्राण सोडला. ❖

अनमोल वचन

रेल्वे गाडी जोपर्यंत रुळावरून धावत असते तोपर्यंत अपेक्षित ठिकाणी पोचता येतं; परंतु जर गाडी रुळावरून खाली उतरली तर काय होईल हे सांगायला नको. तसे मनुष्य जोपर्यंत मानवतेच्या मार्गावर चालत राहिल तोपर्यंत त्याचं कल्याण शक्य आहे. जर त्याने मानवतेचा मार्ग सोडला तर मात्र विनाश अटळ आहे.

- बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

निःस्पृह शास्त्रीजी

१९४९ सालातील ही गोष्ट. लालबहादूर शास्त्री त्यावेळी उत्तरप्रदेशचे गृहमंत्री होते. उन्हाळ्याचे दिवस असल्याने उकाडा खूपच वाढला होता. काही शासकीय कर्मचाऱ्यांनी त्यांच्या राहत्या घरी कूलर बसवण्याचे ठरवले. कूलर लावण्यासाठी ते शास्त्रीजींच्या निवासस्थानी आले. शास्त्रीजींच्या मुलांना खूप आनंद झाला.

सायंकाळी शास्त्रीजी कार्यालयातून घरी आले. तेव्हा त्यांना ही गोष्ट समजताच त्यांनी तातडीने कूलर काढून घ्यायचा आदेश सरकारी कर्मचाऱ्यांना दिला. ते पाहून त्यांची पत्नी म्हणाली, “अहो, सर्व मंत्र्यांना ज्या सुखसोयी मिळत आहेत त्याच आपल्याला मिळत आहेत. तर तुम्ही त्या का नाकारत आहात ?”

त्यावर शास्त्रीजी म्हणाले, “मी कायमच मंत्री बनून राहणार आहे का ? उद्या मुलींची लग्न होऊन त्या सासरी जातील; त्यांच्या सासरी अशा सुखसोयी मिळतीलच असं नाही. त्यामुळे आपण आपल्या सवयी बिघडवणं योग्य नाही. नाहीतरी सारी जनता उकाड्यानं हैराण होत असताना आपण

सरकारी तिजोरीवर भार टाकून थंड हवा खात राहणं कितपत योग्य आहे ?”

शास्त्रीजींच्या उत्तरावर बिचान्या ललितागौरी काय बोलणार! शास्त्रीजींनी आपल्या कुटुंबाचे पालनपोषण स्वतःच्या कमाईनेच केले. आपल्या मुलांनी सद्गुणी व्हावे व वडिलांच्या पदाचा फायदा घेऊन सुखलोलुप होऊ नये हेच त्यांचे ध्येय होते.

शास्त्रीजींचे खरे नाव लालबहादूर शारदाप्रसाद वर्मा! पण १९२५ मध्ये बनारस येथील काशी विद्यापीठाची ‘शास्त्री’ ही पदवी त्यांनी मिळवली आणि ते झाले लालबहादूर शास्त्री! पंडितजींच्या निधनानंतर ते देशाचे पंतप्रधान झाले. १९६५ च्या पाकशी झालेल्या युद्धात देशास खंबीर नेतृत्व दिले. ‘जय जवान, जय किसान’ या त्यांच्या मंत्राने अवघा देश भारावून गेला. नैतिक बळ, शुध्द चारित्र्य, अत्यंत प्रामाणिकपणा या गुणांच्या बळावर त्यांनी अवघ्या १९ महिन्यांच्या कालावधीत जनसामान्यांच्या हृदयात अढळस्थान मिळवले. १० जानेवारी १९६६ रोजी ताश्कंद करार झाला त्याच रात्री १ वाजून ३२ मिनिटांनी म्हणजे ११ जानेवारी १९६६ रोजी त्यांचे निधन झाले. ❖

कथा

... आणि घड्याळ सापडलं

गणपत नावाचा एक शेतकरी होता. तो सकाळी लवकर उठून आपल्या धान्याच्या कोठारात गेला. पाऊस सुरु होण्यापूर्वी शेतात पिकलेलं सर्व धान्य त्याला कोठारात सुरक्षित नेऊन ठेवायचं होतं. काम करता करता दुपार झाली. दुपारी जेवणासाठी तो घरी जायला निघाला. इतक्यात त्याला जाणवलं, की

काम करत असताना आपलं घड्याळ धान्याच्या कोठारातच कुठेतरी पडलं. ते जरी सामान्य घड्याळ असलं तरी त्याच्यासाठी फार मोलाचं होतं. त्याच्या कष्टाळू वडिलांची ती एकमेव आठवण होती. त्या घड्याळाशी त्याचं भावनिक नातं जोडलेलं होतं. वडिलांच्या आठवणीने तो गहिवरला. वडिलांनी खूप

हसती दुनिया, जानेवारी २०२४

हालअपेष्टा सहन करुन सर्व भावंडांना वाढवलं होतं. गेल्या वर्षी होळी पौर्णिमेला नवीन बैल जोडी विकत घेण्यासाठी ते शहरात गेले असताना अपघातात त्यांचा मृत्यू झाला होता. भूतकाळातील सर्व घटना त्याच्या डोळ्यासमोर घड्याळाच्या काट्याप्रमाणे सरकू लागल्या. तेवढ्यात मुलांच्या गलक्याने तो भानावर आला. बराच वेळ शोध घेऊनही त्याला ते घड्याळ सापडलं नव्हतं.

घड्याळ शोधण्यासाठी बाहेर खेळत असलेल्या मुलांची मदत घ्यावी म्हणून त्याने मुलांना बोलावून सांगितलं, “मुलांनो माझं घड्याळ कोठारात काम करताना हरवलंय. जो ते शोधून देईल त्याला मी बक्षीस देईन.”

बक्षिसाच्या आशेने सगळी मुलं कोठारात जाऊन चारी बाजूने घड्याळाचा शोध घेऊ लागली; पण त्यांना घड्याळ कुठेही सापडलं नाही. बराच वेळ निघून गेला. दुपार टळून गेली. गणपतची भूक तर केव्हाच मरुन गेली होती. घड्याळ शोधण्यासाठी मुलांनी इतकी मेहनत घेतली, म्हणून संध्याकाळी तुम्हा सर्व मुलांना चॉकलेट देईन असे सांगून गणपतने मुलांना घरी पाठवलं. मात्र कपिल नावाचा एक दहा-अकरा वर्षांचा मुलगा तिथंच थांबून राहिला. तो गणपतला म्हणाला, “काका, मला घड्याळ शोधण्याची एक संधी द्या. मी पुन्हा एकदा प्रयत्न करतो.”

गणपतला त्याचं मोठं कौतुक वाटलं. त्याने हो म्हणताच मुलगा आत्मविश्वासाने कोठारात गेला. पाच-सात मिनिटातच तो घड्याळ घेऊन नाचत नाचत बाहेर आला. गणपतलाही खूप आनंद झाला

आणि आश्चर्यही वाटलं! त्याने अधीरपणे मुलाला विचारलं, “बाळ! बाकीच्यांना अपयश आलं; पण तुला हे कसं शक्य झालं?”

कपिल म्हणाला, “काका, मी फार काही केलं नाही, मी फक्त जमिनीवर शांतपणे बसलो आणि एकाग्र चित्ताने कान देऊन आवाज ऐकण्याचा प्रयत्न करू लागलो. त्या शांततेत मला घड्याळाची टिक-टिक ऐकू आली. मी त्या दिशेन शोध घेतला आणि मला घड्याळ धान्याच्या गोणीच्या बाजूला पडलेलं दिसलं.”

“पण तुला ही कल्पना कशी सुचली?” गणपतने जिज्ञासा प्रकट करत विचारलं.

कपिल म्हणाला, “काका, मी एकदा हसती दुनिया या मासिकात स्वामी विवेकानंदांची ‘एकाग्रतेचं महत्त्व’ ही गोष्ट वाचली होती. त्यात त्यांनी हेच सांगितलं होतं, की आपण मनाला जेवढं स्थिर, शांत आणि एकाग्र करू तेवढं आपल्याला या विश्वातील सूक्ष्मध्वनी ऐकू येतात. पुढे तर ते म्हणाले, की आपल्या आत्म्याचाही ध्वनी ऐकू येतो. मग मनात विचार आला, की घड्याळाची टिकटिक तर सहज ऐकू येईल. म्हणून मी शांतपणे एकाग्रचित्ताने तो ध्वनी ऐकण्याचा प्रयत्न करुन पाहिला....आणि घड्याळ सापडलं.”

मित्रांनो, कधी कधी काही गोष्टी आपण विसरतो. घाई गडबडीत चुकीचे निर्णय घेतले जातात. यासाठीच थोर पुरुषांनी सांगून ठेवलंय, की स्थिर आणि शांत मनाने घेतलेले निर्णय सहसा चुकत नाहीत. ❖

संकलन - रुपाली शिंदे (अंबरनाथ)

विचारपुष्प

ईश्वरप्राप्तीतच खरं सुख आणि शांती

सर्वाना नवीन वर्षाच्या हार्दिक शुभेच्छा!

आपल्याला मनुष्यजन्म का मिळाला आहे याचा आपण विचार केला पाहिजे. मनुष्यजन्मात येऊन आपल्याला मुख्य कोणतं काम करायचं आहे?... तर प्रथम आपल्याला स्वतःचा परिचय करून घ्यायचा आहे. आपल्या देहात जो आत्मा आहे, हा स्वतःला शरीर समजत आहे. स्वतःची ओळख

नसल्याने अनेक जन्म भोगत आहे. ब्रह्मज्ञानाद्वारे आत्म्याचा परिचय होतो. ब्रह्मज्ञान म्हणजेच आपली स्वतःची ओळख. आपण परमात्म्याचे अंश आहोत, हेच आपलं खरं स्वरूप आहे. या आपल्या मूळ स्वरूपाशी म्हणजेच प्रभू-परमात्म्याशी एकरूप होणं हीच मुक्ती आहे. या प्रभूशी एकरूप झाल्यावर आत्म्याची भटकंती थांबते. मनुष्यामध्ये दैवी गुण

येतात. जीवन जगत असताना आत्मिक आनंद तर मिळतोच. म्हणून श्वास चालू असतानाच आपण ही अवस्था प्राप्त करून घेतली पाहिजे. अन्यथा असाच काळ निघून जाईल आणि जे जाणून घेण्यासाठी जन्म मिळाला ते मुख्य कर्तव्य राहून जाईल. आपल्याला वाटतं, की आम्ही तर अजूनही बालक आहोत. हे काय भक्ती

भक्ती करण्यासाठी आपल्याला आपलं कामधाम सोडण्याची गरज नाही. कुठे रानावनात जाण्याची किंवा कुटुंबाला सोडून भटकण्याची आवश्यकता नाही. ईश्वराला जाणून कुटुंबात राहून दैनंदिन, सामाजिक व कौटुंबिक कर्तव्ये पार पाडत ईश्वराशी जोडून राहणं म्हणजे भक्ती.

करण्याचं वय आहे? आमचं तर खेळण्याचं वय आहे. पुढे कधीतरी भक्ती करू; परंतु तारुण्यात आल्यावर जबाबदाऱ्या वाढतात. त्या पार पाडायच्या आहेत म्हणून भक्ती होत नाही. म्हातारपणी भक्ती करू; परंतु म्हातारपण येईलच याची खात्री नसते. कारण आपलं आयुष्य किती आहे हे ठाऊक नसतं. म्हणून लवकरात लवकर प्रभू परमात्म्याची ओळख करून घेतली पाहिजे.

भक्ती करण्यासाठी आपल्याला आपलं कामधाम सोडण्याची गरज नाही. कुठे रानावनात जाण्याची किंवा कुटुंबाला सोडून भटकण्याची आवश्यकता नाही. ईश्वराला जाणून कुटुंबात राहून दैनंदिन, सामाजिक व कौटुंबिक कर्तव्ये पार पाडत ईश्वराशी जोडून राहणं म्हणजे भक्ती. परमात्म्याला जाणून मनात स्थान दिलं, की सारे भेदभाव आपोआप नष्ट होतात. सर्वांमध्ये हा प्रभू-परमात्मा दिसू लागतो. सारे आपलेच वाटू लागतात. अंगी सदगुण येतात. त्यामुळे आपल्या सर्वांमध्ये प्रत्येक बाबतीत विविधता असूनही आपण एक आहोत ही

जाणीव निर्माण होते. जर परमात्मा कणाकणात आहे तर परमात्म्यानेच बनवलेली ही सृष्टी आहे. तिच्यात दोष कसा असेल! त्यामुळे कोणाविषयी कधीही द्वेषभाव येत नाही. सर्वांशी प्रेमच निर्माण होतं. असा भक्त जीवनात कधीही दिखावा करत नाही. काही जण भक्त असल्याचं सोंग करतात; पण ते फार काळ टिकत नाही.

एके ठिकाणी कागदाचं फूल आणि खरं फूल ठेवलेलं होतं. दोन्हीही फुलं अगदी सारखीच दिसत होती. त्यापैकी खरं फूल कोणतं, हे ओळखायला सांगितलं गेलं. थोडा वेळ खिडक्या उघड्या ठेवून निरीक्षण केलं असता असं दिसून आलं, की जे खरं फूल होतं त्यावर मधमाशी बसून मध सेवन करू लागली. तसं ज्याच्या हृदयात खरं प्रेम, शांती असते तोच खरा भक्त असतो. तोच सर्वांना प्रेम आणि शांती देऊ शकतो. ज्याचं प्रभू-परमात्म्यावर प्रेम असतं, तो स्वतः प्रेम होऊ शकतो आणि जगात प्रेम वाटू शकतो. जगातील भौतिक वस्तू, सुखसुविधेची साधनं सुख-शांती-समाधान देणारी असली तरी तो आनंद आणि सुख-शांती कायम राहणारी नाही. ज्या वस्तू स्वतः नाशिवंत आहेत तसेच परिस्थिती ही देखील बदलणारी आहे, तर त्यांच्याकडून अखंड सुख-शांती कशी मिळेल? म्हणूनच संत महात्मा म्हणतात, ईश्वर प्राप्तीत खरं सुख आहे, खरी शांती आणि समाधान आहे. त्यासाठी ब्रह्मज्ञान हाच एक उपाय आहे. ❖

हसती दुनियेचा प्रभाव अवधूतचा वाढदिवस

अवधूत कासार (रत्नागिरी) हा बालसत्संगातील सेवादलाचा बालक. या बालकाचा नुकताच वाढदिवस साजरा झाला. हां, पण नेहमी सारखा नाही हं! अगदी हटके झाला. त्याला कारणही तसंच होतं. आमचा अवधूत हसती दुनिया मासिकाचा खूप चाहता. त्याने हसती दुनिया मराठीच्या अंकातील दोन शब्द म्हणजे संपादक प.आ. राजेंद्र थोरातजी यांचे 'राजूचा वाढदिवस' हे संपादकीय वाचलं आणि आपल्या बाबांना सांगितलं, बाबा बाबा! मला राजूसारखाच वाढदिवस साजरा करायचा आहे. त्यामध्ये असं सांगितलं होतं, की राजू हा आपला वाढदिवस अतिशय साधेपणाने साजरा करतो. तो सांगतो, की वाढदिवसाचा आनंद हा गिफ्ट घेण्यामध्ये नाहीतर

गिफ्ट देण्यामध्ये आहे. त्याचप्रमाणे तो आपल्या वाढदिवसाच्या प्रसंगी एक झाड लावतो आणि संकल्प करतो, की हे झाड मी पुढच्या वाढदिवसापर्यंत जगवीन. हे वाचून अवधूत आपल्या बाबांना म्हणाला, की वाढदिवसाला मी सुध्दा एक झाड लावणार आहे आणि ते पुढच्या वर्षापर्यंत जगवणार आहे.

त्यादिवशी त्याचे बाबा बाळकृष्ण कासारजी माझ्याकडे आले आणि म्हणाले, अवधूतचा असा संकल्प आहे, मी म्हटलं फारच छान! अवधूत म्हणाला, मला हे झाड संत निरंकारी सत्संग भवनच्या आवारात लावायचं आहे. त्याचा वाढदिवस सकाळी सत्संगाला आल्यावर साजरा झाला. तो म्हणाला, की मी आज केक कापणार नाही. त्या केकच्या पैशाच्या बदल्यात मी आणखी एक झाड विकत घेऊन ज्याचा वाढदिवस असेल त्या मित्राला भेट देईन. सुंदर असा उपक्रम या छोट्या बालसेवादाराने राबवला. केक कापू नये असं नाही; पण हा उपक्रम सुंदर आहे असं मला वाटतं आणि मला मुद्दामहून नमूद करावसं वाटतंय, की हसती दुनिया वाचल्याने आपल्या मुलांवर किती सकारात्मक प्रभाव पडतो! म्हणून माझी सर्व बालक आणि पालकांना विनंती आहे, की आपण नेहमी संस्कारक्षम हसती दुनिया हे मासिक वाचलंच पाहिजे. ❖

- बळीराम शिंदे
(मुखी- खेड, रत्नागिरी)

दादाला विचारु या..!

प्रश्न आपल्या मनातले, उत्तर सद्गुरु बाबाजींचे

प्रश्न : सत्संग कशाला म्हणतात ?

उत्तर : सत्संग म्हणजे सत्याचा संग करणे. सत्य म्हणजे परमात्मा. या परमात्म्याशी मनाने जोडून राहणं हाच सत्संगाचा मुख्य भाव आहे; परंतु अशा प्रकारचा भाव केवळ संत-महापुरुषांच्या संगतीमध्येच टिकून राहतो. कारण संत-महात्मा कायम या ईश्वराच्या जाणीवेतच राहतात. त्यांची संगत देखील आपल्याला या नामाच्या रंगात रंगवत असते. म्हणूनच संत-महापुरुषांचा संग करणे हा सत्संगाचा मूळ उद्देश असतो.

प्रश्न : प्रभू-परमात्म्याची सेवा कशी करावी ?

उत्तर : प्रभू-परमात्म्याला कोणताही आकार नाही. हा निर्गुण निराकार आहे. त्यामुळे आपण याची प्रत्यक्ष सेवा करू शकत नाही आणि निराकार प्रभू तर सर्व सृष्टीचा निर्माता आहे याला तर कोणत्याही गोष्टीची आवश्यकता नसते. म्हणून संत-महापुरुषांची सेवा करूनच आपण निरंकार प्रभूची सेवा करू शकतो. या व्यतिरिक्त परमात्म्याच्या सेवेचा कोणताही मार्ग नाही. म्हणूनच दैवी महापुरुषांचं म्हणणं आहे, की सत्पुरुषांची सेवा करूनच आपण प्रभू-सेवेचं कर्तव्य निभावू शकतो. मिशनचा सिध्दांतही आहे - नर सेवा नारायण पूजा

प्रश्न : प्रभू-परमात्म्याचे नामस्मरण का करावे ?

उत्तर : नामस्मरण म्हणजे निराकार प्रभूच्या जाणिवेमध्ये किंवा आठवणीमध्ये राहणे. निराकार-प्रभूच्या जाणीवेत राहिल्याने या प्रभूचे सारे दैवी गुण आपल्यामध्ये येत असतात. ईश्वराशी एकरूप होण्याचा मार्ग म्हणजे नामस्मरण. ईश्वराच्या स्मरणात राहिल्याने आपण वाईट गोष्टींपासून स्वतःला सुरक्षित ठेवू शकतो. वाईट विचारांपासून दूर राहतो. जे लोक ईश्वराला विसरतात ते काम, क्रोध, लोभ इ. विकारांनी ग्रस्त असतात. अशा कामी, क्रोधी, लालची लोकांकडून भक्ती कधीच होऊ शकत नाही. त्यांचं जीवन आनंदमय होत नाही.

२२६

○ विकास अरीडा (रिवाडी-हरियाणा)

१		२			३	४
				५		
६			७			
		८				
९				१०		
		११				
				१२	१३	
१४						

आडवे शब्द

उभे शब्द

- अंदमान आणि ..... बेटांची राजधानी पोर्ट ब्लेअर आहे.
- ..... दाबले की तोंड उघडते (म्हण)
- दूर नाही ते
- यशवंत जयसिंगराव घाटगे हे राजर्षी .... महाराजांचे पूर्ण नाव आहे.
- महाराष्ट्राच्या शेजारील एक राज्य
- एक उभयचर प्राणी (पाणी व जमिनीवर राहणारा)
- पांघरुणाचाच एक प्रकार
- या वाक्यात लपलेल्या एका वाह्ययंत्राचे नाव शोधा : भारत बलाढ्य देश आहे.
- भारतातील एक शहर (लडाख/ लाहोर)
- केरळ राज्यात बोलली जाणारी मुख्य भाषा

- आशा याच्या विरुद्ध
- 'राष्ट्रीय युवा दिन' जानेवारी महिन्याच्या .... तारखेला साजरा करतात.
- बारशाच्या दिवशी हे ठेवले जाते.
- महाराष्ट्रातील सर्वोच्च पर्वत शिखर.
- डिस्कवरी ऑफ इंडिया या पुस्तकाचे लेखक ..... नेहरु होते.
- विदर्भातील एक कापसाचे जिल्हा
- नाशिकला असणारे पुरातन हेमाडपंती मंदिर ..... मंदिर
- उजवा या शब्दाचा विरुद्ध

उत्तरे इतरत्र

प्रजासत्ताक दिन

पूर्व दिशेला क्षितिजावरती
रवी किरणे सोनेरी
प्रजासत्ताक दिवस उगवला
२६ जानेवारी ॥१॥

रात्र भयानक ती ओसरली
रम्य अशी ही प्रभात झाली
सुराज्याची लेऊन लाली
वंदे मातरम गरजू लागली
जिकडे तिकडे प्रभात फेरी ॥१॥

तिरंगा प्यारा उंच उभारुन
मानाने करु तयास वंदन
शूरवीरांना त्या आठवून
करु तयांनाही अभिवादन
ही देण तयांची खरी ॥२॥

एकत्वाने सारे राहू
भारत मातेचे गुण गाऊ
शूर शिपाई आपण होऊ
शक्ती सारी पणास लावू
प्रगतीची मारु भरारी ॥३॥

कवी : ब्र. सुरेश तिलोटकर

चित्रकथा

चित्रांकन व लेखन : अजय कालरा

राजू नावाचा एक मेंढपाळ होता. गावातील सर्वांच्या मेंढ्या तो चरायला घेऊन जात असे.

त्या बदल्यात गावातील लोक त्याला जे काही देत असत; त्यात तो आपली गुजराण करत असे.

राजूचे आई-वडील गरीब असल्यामुळे ते त्याला शाळेत पाठवू शकत नव्हते; परंतु राजू फार बुद्धिमान होता त्यामुळे सर्वजण त्याच्यावर प्रेम करत असत.

एकदा काय झालं, राजू डोंगरावर मेंढ्या चारायला घेऊन गेला आणि अचानक जोराचा वारा सुटला.

राजूने सर्व मेंढ्या एकत्र केल्या आणि त्यांना गुहेत घेऊन गेला.

लक्षपूर्वक पाहिल्यावर राजूच्या लक्षात आलं, की काही मेंढ्या कमी आहेत. त्याने लगेच गुहेचे दार दगडांनी बंद केले आणि उरलेल्या मेंढ्या शोधायला गेला.

सोसाट्याच्या वाऱ्यासोबतच जोराचा पाऊसदेखील पडू लागला होता. तेवढ्यात राजूने पाहिलं, की टेकडीवरून जाणाऱ्या रेल्वेलाईनवर मोठ-मोठे दगड पडले आहेत.

अरे बापरे! जर रेल्वे ह्या दगडांवर आपटली तर फार मोठी दुर्घटना घडू शकते. कदाचित रेल्वे घसरून खाली दरीत पडू शकते.

जर असं झालं तर फार मोठी जिवितहानी होऊ शकते. तेवढ्यात राजूला रेल्वे येत असल्याचा आवाज ऐकू आला. राजूने ताबडतोब आपल्या गळ्यातील लाल रंगाचा स्कार्फ काढला आणि थोडाही उशीर न करता रेल्वेच्या दिशेने पळत सुटला.

राजू पळतच राहिला. तिकडून रेल्वे वेगाने येत होती. तो आपल्या जिवाची पर्वा न करता पळतच होता. स्कार्फ हलवत राजू ओरडत होता - थांबा, थांबा पुढे धोका आहे.

मोटरमनने ज्यावेळी लाल स्कार्फ पाहिला तेव्हा ताबडतोब गाडी थांबवली, कारण लाल रंग धोक्याचा संदेश देत असतो.

अपघात होण्यापासून वाचवल्याबद्दल रेल्वेच्या अधिकाऱ्यांनी राजूचे आभार मानून फार कौतुक केलं, तसंच पारितोषिक देण्याचीही घोषणा केली. गावातील लोकांना जेव्हा ही गोष्ट समजली त्यावेळी त्यांनीही राजूचं खूप कौतुक केलं.

कथा

घराचा स्वर्ग बनवणे आपल्या हाती

माधवकाका नोकरीतून निवृत्त झाले होते. पुढचं आयुष्य शांततेत घालवावं म्हणून त्यांनी गावाजवळ एक सुंदर ऐसपैस घर खरेदी केलं. घराभोवती सुंदर बाग बनवली. फुलझाडं लावली. झाडांखाली पक्ष्यांना पाणी पिण्यासाठी छोटी छोटी भांडी ठेवली. एकदा त्यांचे एक मित्र त्यांच्या घरी आले. ते शुभ-अशुभ मानणारे होते. ते कोणतंही काम ज्योतिषाकडे जाऊन मुहूर्त पाहिल्याशिवाय करत नसत. ते माधवकाकांना म्हणाले, “तुझं नवीन घर तर सुंदर आहे; परंतु घरामध्ये काही दोष वगैरे तर नाही ना?” काका म्हणाले, “अरे कसला दोष आणि कसलं काय, सगळं काही मजेत चाललयं.”

मित्र म्हणाला, “काहीही असलं तरी जागरूक राहिलेलं बरं!” मित्राच्या आग्रहास्तव ते एका वास्तूशास्त्र जाणणाऱ्या ज्योतिषांकडे गेले आणि त्यांना आपल्या गाडीतून घेऊन आले. रस्त्याने येताना ते सावकाश गाडी चालवत होते. विनाकारण हॉर्न वाजवत नव्हते. कोणी रस्ता ओलांडत असेल तर गाडीचा वेग कमी करत. मध्येच काही मुलं पकडा पकडीचा खेळ खेळत होती. त्यांच्यासाठी थांबत होते. असं करत करत ते घरी आले. त्यांनी गेटच्या बाहेर गाडी थांबवली. आपल्या पायातील बूट काढून हातात घेतले. आपल्या

उर्वरित पान क्र. २२ वर

कथा

देवाचं देणं

एक राजा होता. तो प्रजेची खूप काळजी घेत असे. त्याच्या राज्यात कोणीही दुःखी कष्टी नव्हतं. एके दिवशी राजा नगरामध्ये फेरफटका मारत असताना त्याला एक लोहार दिसला. तो धगधगत्या भट्टीपुढे लालबुंद तापलेल्या लोखंडावर घाव घालत होता. त्याच्या अंगातून घामाच्या धारा निथळत होत्या. त्याचे कपडेही फाटके आणि मळकट होते. छोट्याशा झोपडीत कष्ट करून तो गुजराण करत होता. राजाला त्याची दया आली. राजाने त्याला आपली छोटीशी चंदनाची बाग बक्षीस म्हणून देऊन टाकली. लोहार खूप खूश झाला, एवढी सगळी झाडं

आपल्याला मिळाली, आता रोज रोज जंगलात जाऊन लाकूड फाटा आणायची गरज नाही.

मध्यंतरी अनेक दिवस निघून गेले. काही दिवसांनी राजा पुन्हा नगरात फेरफटका मारत असताना तो लोहाराच्या घराजवळ आला. त्याला वाटलं, लोहार आता खूप श्रीमंत झालेला असेल; परंतु हे काय!.... तो पूर्वी होता तसाच अजूनही गरीब आणि दरिद्री दिसत होता. राजाने त्याला विचारलं, तुला चंदनाची बाग दिली होती, त्याचं तू काय केलंस? तो म्हणाला, “महाराज, मी रोज एक झाड तोडून त्याचा कोळसा करत होतो. त्याच्याने माझी

भट्टी पेटवत होतो.” राजाने विचारलं, “आता तुझ्याकडे लाकडाचा एखादा तुकडा तरी शिल्लक आहे का?” तो म्हणाला, “होय महाराज!” राजा म्हणाला, “आता असाच चंदनाच्या व्यापाऱ्याकडे जा आणि हा लाकडाचा तुकडा त्याला विक.” राजाने सांगितल्याप्रमाणे तो चंदनाच्या व्यापाऱ्याकडे गेला. त्या छोट्याशा तुकड्याचे त्याला भरपूर पैसे मिळाले. तेव्हा त्याच्या लक्षात आलं, हे साधारण लाकूड नाही. फार अनमोल आहे. एवढी सगळी झाडं जर आपण विकली असती तर किती श्रीमंत झालो असतो; परंतु चंदनाचं महत्त्व न समजल्यामुळे सारी झाडं जाळून टाकली. पश्चातापाने रडत तो पुन्हा राजाकडे गेला आणि म्हणाला, “महाराज! आता फक्त एकदाच एखादं तरी झाड मला द्या.” राजा म्हणाला, “नाही, ही संधी एकदाच मिळत असते.”

मित्रांनो, मनुष्य जन्माचंही तसंच आहे. मनुष्याचा जन्म फार मोठ्या भाग्याने मिळतो. देवाचं हे देणं आहे. ते अनावश्यक गोष्टींमध्ये वाया घालवू नये. त्याचं महत्त्व ओळखलं पाहिजे. आपला एक-एक अवयव किती किमती आहे आणि हा पूर्ण देह तर किती अनमोल आहे! तो परोपकारासाठी लावावा. ज्याप्रमाणे नदी, झाडं, वेली, सूर्य, धरती, ढग हे केवळ देण्याचं काम करत आहेत. तसं आपण देखील जो अनमोल देह ईश्वराने दिलेला आहे त्याचा मोबदला द्यायला नको का?... पण तो कसा देणार?... तर देवानं ही जी सुंदर सृष्टी निर्माण केलीय, तिचं जतन केलं पाहिजे. सर्व प्राणिमात्रांवर प्रेम केलं पाहिजे. कारण ती सारी ईश्वराचीच संतान आहेत. अशा प्रकारे आपण अंशतः का होईना देवाचं ऋण फेडण्याचा प्रयत्न करावा. ❖

- अंकित जाधव
(सहसंपादक- संत निरंकारी, मराठी)

घराचा स्वर्ग बनवणे आपल्या हाती (पान २० वरुन)

सोबत ज्योतिषी काकांनाही तसेच करायला सांगितले. त्या काकांनी विचारले, “माधवराव, बूट का काढायचे?” त्यावर काका म्हणाले, “बागेतल्या फुलांवर बसून फुलपाखरं शांतपणे मध सेवन करत आहेत. त्यांना आपल्या आवाजाचा त्रास होईल. काही पक्षी पाणी पित आहेत. आपल्या बुटांच्या आवाजाने ते घाबरतील. उडून जातील.”

घरामध्ये गेल्यानंतर ज्योतिषी काका सोप्यावर बसले. चहापाणी झाल्यानंतर ते माधवकाकांना म्हणाले, “माधवराव! तुमच्या घरामध्ये कोणताही दोष असूच शकत नाही.” माधवकाका आश्चर्य चकित होत म्हणाले, “अहो, पण तुम्ही तर आमचं घर फिरून पाहिलंही नाही.” ज्योतिषी काका म्हणाले, “घर बघण्याची मला आवश्यकता वाटत नाही. अहो, जो माणूस स्वतःच्या आधी दुसऱ्याचा विचार करतो, ज्याचं

जीवन इतकं निर्मळ आहे. परोपकारी आहे. जो प्राणी, पक्षी, झाडं-झुडपं यांची एवढी काळजी घेतो, त्यांच्यावर प्रेम करतो अशा व्यक्तीच्या घरात दोष कसा असू शकेल? माधवराव, मी तुमच्या प्रत्येक गोष्टीचं निरीक्षण करत होतो. आपल्या आधी तुम्ही दुसऱ्याला महत्त्व देता, मुलं असतील, पक्षी असतील, फुलपाखरं असतील, त्यांना त्रास होऊ नये म्हणून किती तुम्ही जपता! अशा माणसाच्या घरामध्ये तर स्वर्गच अवतरलेला असतो. खरं तर दोष वास्तूमध्ये नसून व्यक्तीमध्ये असतो. लोक सुंदर जागेचा शोध घेत असतात; परंतु तुमच्यासारखी माणसं जिथं जातील ती जागाच सुंदर बनते.”

घराचा स्वर्ग बनवायचा, की नरक हे सर्वस्वी मनुष्याच्या कर्मावर अवलंबून असतं. ❖

- विमलेश आहुजा (दिल्ली)
(संपादक- हसती दुनिया, हिंदी)

ओरिगामी

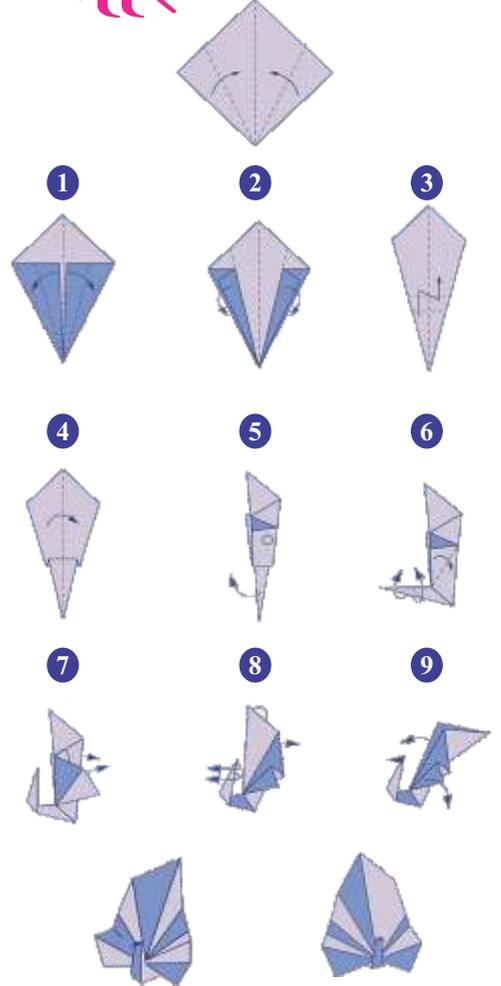

ओरिगामी ही एक प्राचीन आणि सर्जनशील कला आहे. यामध्ये पातळ चौकोनी कागदाला कुठेही न कापता फक्त घड्या घालून विविध आकार तयार केले जातात. ओरिगामी ही जपानी भाषातील 'ओरी' (folding) आणि 'कामि' (paper) या दोन शब्दांपासून तयार झालेली संज्ञा आहे. ओरिगामीची सुरुवात १६ व्या शतकात जपानमध्ये झाली असावी. याचा वापर धार्मिक विधीसाठी केला जात असे. कालांतराने, ओरिगामी ही एक लोकप्रिय कला बनली.

भारताचा राष्ट्रीय पक्षी मोर

१. १५ सेमी लांबी रुंदी चा एक छानसा कागद घ्या. त्याचा तिरपा मध्य काढून दोन बाजू मध्यापर्यंत दुमडा.
२. आता वरील घडी मागच्या बाजूने मध्यापर्यंत दुमडून घ्या.
३. तयार घडीच्या टोकाला टोक जुळवून टोक पुन्हा खाली घ्यावे आणि मध्ये घडी ठेवावी.
४. तयार घडीची पुन्हा एकदा मध्यातून घडी घालावी.
५. चित्रात दाखविल्याप्रमाणे गोलाच्या जागी घडी पकडून टोक बाहेर न ओढता बाणाच्या दिशेने फक्त फिरवून आडवे करावे.
६. मोराची मान तयार करण्यासाठी बाहेरील रिव्हर्स फोल्ड घ्यावी आणि पिसाऱ्याची टोकं बाहेर दुमडावी.
७. चोच तयार करून पिसारा फुलवावा.
८. झाला आपला मोर तयार!

संकलन - ऋचा कुमठेकर (कल्याण)

लेटकमर्स

“या लेटकमर्स, नेहमीप्रमाणे आजही उशीरा आलात?.... चला कोंबडा बना.” शाळेत उशीरा आलेल्या रुपेशला वर्ग शिक्षकांनी कोंबडा बनण्याची शिक्षा देताच सगळा वर्ग खो खो हसू लागला.

रुपेश सहाव्या इयत्तेत शिकत होता. शाळा घरापासून जवळच असूनही तो रोज उशीरा पोचत असे, त्यामुळे त्याला रोजच शिक्षकांची बोलणी खावी लागे. कारण त्याला सकाळी लवकर उठण्याची सवयच नव्हती. अनेक वेळा तर शिक्षा म्हणून त्याला तासभर वर्गाबाहेर उभं राहावे लागे. सारी मुलं त्याची थट्टा करत. कोणीही त्याच्याशी मैत्री करत नसे. वर्गशिक्षकही त्याला सांगून कंटाळले होते.

रुपेशच्या वर्गात दिनेश नावाचा एक विद्यार्थी होता. खेडेगावात शिक्षणाची सोय नसल्याने तो शाळेच्या वसतिगृहात राहत होता. त्याला रुपेशची खूप दया येई. रुपेश हुशार आणि चांगला मुलगा आहे. त्याच्यामध्ये सुधारणा व्हावी असं त्याला मनापासून वाटे. रुपेशमध्ये सुधारणा व्हावी म्हणून त्याने रुपेशशी मैत्री केली. एके दिवशी रुपेशच्या आई वडिलांची आणि आपल्या शिक्षकांची परवानगी घेऊन दिनेशने त्याला आपल्या सोबत वसतिगृहात नेलं. वसतिगृहातील शिस्त बघून रुपेश अवाक् झाला. पहाटे लवकर उठणं, आंघोळ, प्रार्थना, व्यायाम त्यानंतर नाष्टा आणि तयारी करून शाळेत येणं, स्वतःची कामं स्वतः करणं हे सारं पाहिल्यावर त्याला कळून चुकलं, की ही मुलं आई वडिलांपासून दूर राहून किती कष्ट करतात!... आणि घरी तर आई आपल्याला सारं काही आयतं करून देते; पण आपण मात्र आळशीपणामुळे स्वतःचं नुकसान करून घेत होतो.

तो दिनेशचे आभार मानत म्हणाला, “मित्रा! तू खरंच आज माझ्या जीवनात बदल घडवून आणलास.

उद्यापासून मी लवकर उठणार. स्वतःची कामं स्वतः करणार. तुला वचन देतो, मी देखील वसतिगृहासारखी शिस्त स्वतःला लावून घेणार.”

दुसऱ्या दिवसापासून तो पहाटे लवकर उठून स्वतः तयारी करून शाळेत येऊ लागला. त्यानंतर मात्र रुपेशला कधीही कोणी लेटकमर्स म्हणून हिणवलं नाही. रुपेशच्या शिक्षकांना आणि पालकांनाही त्याच्यातील हा बदल पाहून खूप आनंद झाला.

सकाळी लवकर उठणं, ही आपल्या मनाला आणि शरीराला लागलेली एक सवय आहे. जर मनाने ठरवलं, तर शरीरही आपोआप ऐकू लागतं. शरीराला ती सवय लागली, की उशीरा झोपल्यावरदेखील सकाळी आपोआप लवकर जाग येते.

जी मुलं लवकर उठतात, ती मुलं जास्त प्रसन्न असतात. त्याचबरोबर ती जास्त कार्यक्षमदेखील असतात आणि त्यांचा उत्साहही दिवसभर टिकून राहतो.

मित्रांनो, तुम्हाला एक सुभाषित माहितच असेल -

लवकर निजे, लवकर उठे।

तयाशी आरोग्य संपदा भेटे।

जर तुमची झोप आठ तास पूर्ण झाली तरच तुम्ही लवकर उठू शकाल. त्यासाठी रात्री वेळेवर झोपण्याची सवय लावणं गरजेचं आहे. म्हणून रात्री खूप वेळ टीव्ही किंवा मोबाईल पाहू नये. ❖

- रुपाली शिंदे (अंबरनाथ)

प्रभूप्राप्ती हेच ध्येय

प्रभूप्राप्तीशिवाय जीवनात कोणतंही धन, कोणतंही स्थान महत्त्वाचं नाही. संत तुकाराम, संत ज्ञानेश्वर, मीराबाई, हजरत महंमद इ. सर्व साधु-संत, गुरु, पीर-पैगंबर यांनी देखील हेच सांगितलं आहे, की परमात्म्याची प्राप्ती करण्यासाठीच हा जन्म मिळाला आहे. अर्थात जीवन जगण्यासाठी आवश्यक वस्तू प्राप्त करणं गरजेचं आहेच; परंतु भौतिक वस्तूंच्या प्राप्तीत किंवा जगातील मोहक वस्तूंच्या प्राप्तीसाठीच संपूर्ण आयुष्य वाया घालवणं हे शहाणपणाचं ठरत नाही. कुणीतरी म्हटलंय देखील, सामान सौ साल का, और पता नही पल का. तात्पर्य, मनुष्य ज्या शरीराला सजवण्यासाठी एवढं आयुष्य घालवतो ते शरीर एक दिवस नाश पावणार आहे. प्रत्येक क्षण हा येतो आणि जातो; परंतु गेलेला क्षण पुन्हा कधीच येत नाही. आपण वाढदिवस आनंदाने साजरे करतो खरं; परंतु एक-एक क्षणाने आयुष्य कमी-कमी होत जातंय याकडे मात्र आपलं लक्षच जात नाही. त्यामुळे या जीवनाचं मुख्य ध्येय काय आहे जाणून ते साध्य केलं पाहिजे. ज्या गोष्टीला जीवनात प्राधान्य द्यायला हवं त्या गोष्टी मनुष्य पुढे ढकलत आहे. त्याला दुय्यम स्थान देत आहे. वास्तविक सत्य जाणून घेण्यासाठी केवळ एक क्षण पुरेसा आहे. त्यासाठी सुध्दा आपल्याकडे जर वेळ नसेल तर हा अनमोल जन्म आपण व्यर्थ घालवला असं होईल. जरी सर्व सुख-सुविधा उपलब्ध झाल्या तरी या आत्म्याचं मूळस्वरूप जाणलं नाही तर पुढे दुःखच दुःख आहे. एखादी मोत्यांची माळ तुटली तर ते धरंगळत गेलेले मोती वेचायला किंवा फुलाची पाकळी बोटाने कुस्करायला तरी वेळ लागतो; परंतु

परमात्माप्राप्तीसाठी तेवढाही वेळ लागत नाही. एका क्षणात सत्य जाणता येतं. प्रभूची प्राप्ती करता येते.

आज पूजा-पाठ, पठन-पाठन यालाच आज भक्ती समजलं जातं. हे सारं परमात्मा प्राप्तीसाठी केलं जात आहे असं सांगितलं जातं; परंतु पुरातन साधुसंतानी जे सांगितलं त्याकडे मात्र लक्ष दिलं जात नाही. ईश्वराचं स्वरूप आणि त्याची प्राप्ती कशी करावी याविषयी स्पष्ट सांगितलं असतानाही आपण फक्त ते वाचण्यापुरतं सीमित ठेवत आहोत. त्याचं पठन आणि रटन करतो; पण ती वस्तू प्राप्त करण्याचा प्रयत्न करत नाही.

बाबा अवतारसिंहजींनी सुध्दा पूजा-पाठ, धर्मग्रंथांचं पठन केलं होतं; परंतु ज्यावेळी सद्गुरुची भेट झाली, सत्य जाणलं त्यावेळी त्यांना खरा आनंद झाला. ज्या ईश्वराचं वर्णन केवळ वाचत होते त्या ईश्वराची त्यांना प्राप्ती झाली. जीवनात परिवर्तन आलं. म्हणूनच त्यांनी अनुभव लिहून ठेवला -

**एक दोन हे नाही चुकले, चुकला हा सारा संसार।
देवाची तर ओळख नाही, करिती नामाचा उच्चार।**

म्हणूनच आज संत-महात्मा तोच संदेश वारंवार देत आहेत, की जे साधुसंतांच्या अभंगांचं केवळ वाचन आणि पाठांतर नको, तर ती गोष्ट जीवनात प्राप्त करण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. कारण प्रभू प्राप्ती हेच जीवनाचं ध्येय आहे. ❖

डोकं चालवा कोडी सोडवा

शाब्दिक कोडे

१. लांब हिरव्या पेटीत बंद आहे खरी घेतली आहे काटेरी, लव डोईवरी पोटात माझ्या आहेत, मोत्यांच्या सरी उघडून पहा लवकर, कोण आहे मी बरी ?
२. माझ्या येण्यानेही दुःखी होतात माझ्या जाण्यानेही दुःखी होतात सौंदर्याची माझ्या आहे खरी शान माझ्यामुळे मिळतं जगताचं ज्ञान
३. Keys आहेत साऱ्या, माझ्याकडे बाई पण कुलुप मात्र एकही, उघडू शकत नाही.
४. पाय नाहीत मला, चाकेही नाहीत मला रंगीत पाणी पितो जरा, पण चालतो भराभरा
५. कोकणची आहे मी, ठसकेबाज नार लाल केशरी पिवळसर, पदर हिरवागार कमरेला माझ्या बांधलंय, छोटंसं पोर किंमत माझी जगी या, आहे मात्र थोर
६. पाच अक्षरांनी गुंफलं, आहे माझं नाव मला पाहताच क्षणी, म्हणतात सारे वाव ! पहिल्या तीन अक्षरात दडलंय, फुलाचं नाव पहिल्या दुसऱ्या शेवटच्यात, नोकराचा भाव !
७. पंख नसूनही उंच उडतो, हात नसूनही भांडतो फार एकमेकांचे गळे कापून नंतर मात्र होतो फरार
८. बारा मुलगे मला आहेत, पाच छोटी तर मोठी सात काही थंड तर काही तापट, कोण आहे मी, सांगा झटपट
९. बारा जण बसले जेवायला, वाढणारे फक्त दोन थकत नाहीत कधीही, ओळखा पाहू कोण !
१०. आठवड्याचे आहेत सात वार नावे न घेता दिवस सांगा चार

उत्तरे इतरत्र

जादूचे प्रयोग

चला मित्रांनो, तुम्हाला जादूगार बनायचं ना!
तर मग आपण एक जादू करुन दाखवू या.

‘अंगठी मोसंबीत कशी?’

दृश्य : समोरील प्रेक्षकांकडून एक अंगठी मागून घ्या. ती रुमालात गुंडाळून एका मुलाजवळ द्या. एक, दोन, तीन म्हणून रुमाल झटकताच अंगठी गायब झालेली दिसेल; पण ती टेबलावरील फळातून निघेल.

साहित्य व तयारी : मोसंबी, रुमाल व एक अंगठी. प्रथम एक अंगठी रुमालाच्या कोपऱ्यात शिवून ठेवा. (चित्र पाहा). अंगठी अशा तऱ्हेने शिवा, की प्रेक्षकांना दिसणार नाही. अगोदर टेबलावर असलेल्या मोसंबीच्या देठापाशी छिद्र करुन ठेवा. प्रेक्षकांकडून मागून घेतलेली अंगठी रुमालात गुंडाळतांना आपल्या तळहातात ठेवा व शिवलेली अंगठी गुंडाळून एका मुलाजवळ द्या. मुलाला विचारा, की अंगठी

आहे ना? नीट धरुन ठेव आणि प्रेक्षकांच्या मागे जाऊन उभा राहा. इतक्यात जादूची काठी घेण्याच्या निमित्ताने टेबलाजवळ जा व अंगठी चटकन मोसंबीच्या छिद्रात टाका. काठी घेऊन या व मुलाला परत स्टेजवर येण्यास सांगा. मुलगा आल्यावर रुमालातील अंगठीवरुन जादूची काडी फिरवा. रुमालाचे टोक बोटात धरुन हवेत झटका. रुमाल झटकताच अंगठी नाहीशी झालेली दिसेल. नंतर मोसंबी घेऊन छिद्र पाडलेली बाजू मागे करुन कापा.

मोसंबीतून अंगठी निघताच प्रेक्षक थक्क होतील आणि मनाशी म्हणतील ‘अंगठी मोसंबीत कशी?’ मोसंबीत अंगठी घालण्याकरता जर साथीदार असेल तर अति उत्तम. ❖

संकलन - सिमरण इंदुलकर (ठाणे)

मुंबईतील किल्ले

मुंबई शहराचा विस्तार होण्यापूर्वी या बेटांच्या रक्षणासाठी फोर्ट भागापासून सायनपर्यंत किल्ले बांधण्यात आले. या शहरामध्ये ११ किल्ले होते. या सगळ्या किल्ल्यांच्या आठवणी आज खूप शोधून काढाव्या लागतात. माझगाव आणि डोंगरी हे दोन किल्ले कालौघात नष्ट झाल्याचे सांगण्यात येते. मात्र वांद्रे, सायन, वरळी, शिवडी या किल्ल्यांपर्यंत पोहचता येतं. माहिमच्या खाडीच्या मुखावर असलेला बिंब राजाचा किल्ला. पोर्तुगीजांनी

सायन

वांद्रे

वांद्रेच्याच्या किल्ल्याला मात्र अफाट प्रेम लाभतंय. इथे सुरक्षारक्षकही दिसतात. फोटोंसाठी दगडी पार्श्वभूमी आवडणाऱ्यांचा इथे राबता असतो. दूरवर पसरलेला समुद्र आणि सूर्यास्ताचा देखावा पाहत या इतिहासाच्या साक्षीनं भविष्याची स्वप्नं रंगवणारे मुंबईकर या किल्ल्यामध्ये मोठ्या प्रमाणात दिसतात.

बांधलेले वरळी, वांद्रे येथील किल्ले, १७ व्या शतकात बांधलेला सायनचा किल्ला असा इतिहास इथल्या मातीत रुजलेला आहे. मात्र आज या किल्ल्यांकडे पुरेसं लक्ष दिले जात नाही.

शिवडीच्या किल्ल्याची डागडुजी अलीकडेच करण्यात आली. माहिमच्या किल्ल्याची अवस्था यापेक्षा वाईट आहे. या किल्ल्याच्या आत प्रवेश करणेही कठीण. माहिम किल्ल्याच्या तुलनेत

वरळी

शिवडी

वांद्र्याप्रमाणेच सायनचा किल्लाही थोडा फार जपला गेलाय. या किल्ल्यावरून मुंबई दिसते. उंच, चकचकीत इमारती नसतील, तेव्हा ही अफाट पसरलेली मुंबई कशी दिसत असेल, याची फक्त कल्पनाच या किल्ल्यावर उभं राहून करायची. हा किल्ला बांधताना किती दूरदृष्टी असेल याचा अदमास नक्की बांधता येतो. किल्ल्याच्या पायथ्याशी असलेलं उद्यान, पायऱ्या, किल्ल्याभोवताली असलेली उंच झाडं, दरवाजे, तावदानं हे सारं आलेल्या पर्यटकाला काही सांगू पाहतं. या किल्ल्यांना लढाईचा इतिहास नाही, असं इतिहासतज्ज्ञ सांगतात. मात्र इथे नियोजनाचा इतिहास असेल, व्यापाराचा इतिहास असेल.

सायनच्या किल्ल्याबरोबरच धारावीच्या काळ्या किल्ल्याचंही नाव घेतलं जातं. धारावीच्या काळ्या किल्ल्यात जायचं कुठून, हा प्रश्न अजूनही कायम आहे. झोपडपट्टीनं या किल्ल्याला विळखा घातला आहे.

मुंबईतल्या किल्ले भटकंतीमध्ये सी-लिनकवरून जाताना वरळीचा किल्ला स्वतःचं अस्तित्व सातत्याने दाखवून देतो. या किल्ल्याबद्दल वरळी कोळीवाड्यातील नागरिकांना आत्मियता आणि अभिमान दोन्ही जाणवतो. या किल्ल्यावरची घंटा लावण्यासाठी असलेला मनोरा खासच! ❖

अनमोल वचन

भक्त हा विनम्र असतो. निरंकार, गुरु आणि साधसंगतवर त्याचा पूर्ण विश्वास असतो. तो कधीही असा अभिमान करत नाही, की मी फार सुंदर बोलतो, सुंदर गातो, सुंदर कविता करतो; उलट ही तर परमात्म्याची कृपा आहे. असे तो मानतो. हा प्रभू-परमात्माच मला बोलवणारा, गाऊन घेणारा आणि लिहून घेणारा आहे; मग अभिमान तरी कशाचा करायचा ?

- बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

रंग भरा

... वाचनातून सत्संगाशी जोडले

हसती दुनिया नावातच सर्वकाही सामावलेले आहे. म्हटलेलं आहे - हसण्यासाठी जन्म आपुला. हास्य ही मानवाला परमात्म्याने मुक्तहस्ताने दिलेली अनमोल देणही आहे. हसणे हे आनंदी जीवनाचे प्रतीक आहे. आसूचं रुपांतर ज्याला हासूमध्ये करायला जमलं, त्याने जीवनाचं ध्येय गाढलं. हेच हासू निष्पाप, निरागसतेने व्यापलं, की जीवनाची सुरुवात योग्य दिशेनं होते. निष्पाप व निरागसता ही बाल्यावस्थेतच असते. तेव्हाच खऱ्या संस्काराची गरज असते. वेलीला सुरुवातीला जसं वळण देऊ तशी ती वळते व त्याच दिशेने वाढते. तद्वत बालमनावर जसे संस्कार रुजतील तसं बालक घडत जातं. हसतमुख जीवन जगण्यासाठी अनुभव संपन्न बालक घडवण्याची किमया हसती दुनिया मासिकाने साधली आहे. बालकांच्या सर्वांगीण विकासाच्या विविधांगी पैलूवर योग्यवेळी प्रकाशझोत टाकणारी हसती दुनिया (मराठी) ही मासिक पत्रिका जानेवारी २००४ मध्ये सुरु झाली. बालकांमध्ये वाचनाची आवड निर्माण करणाऱ्या सर्व घटकांचा समावेश यात अतिशय विचारपूर्वक केलेला आहे, हे या मासिकाचं मुख्य वैशिष्ट्य आहे. बालकांचा आवडता दिवस म्हणजे त्यांचा वाढदिवस त्यांच्यासाठी वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा हे सदर! हसवण्यासाठी हसा मुलांनो हसा, गप्पागोष्टी करणारे आजोबा व किट्टी. मुलांच्या जिज्ञासू वृत्तीला

चालना देणारे शब्दकोडे, दादाला विचारु या, वैज्ञानिक प्रश्नोत्तरे, ज्ञानाचा खजिना आणि सामान्यज्ञान. व्यक्तिविशेष, ऐतिहासिक, पौराणिक कथेतून कौटुंबिक, सामाजिक संस्कार केले जातात. विचारपुष्प व दिव्यवाणीद्वारे आध्यात्मिक जागृतीची बीजे रुजवली जातात. अशाप्रकारे मुलांच्या आवडीनुसार अंतर्गत सजावट, फोटो, चित्र अशा सर्व पैलूंनी हे मासिक परिपूर्ण होत गेलं. वीस वर्षात जशी मुलं वाढत गेली तशी मासिकानेही आपली उंची (गुणवत्ता), आकार आणि सौंदर्य वाढवलेलं आहे.

माणूस म्हणून घडवण्यासाठी ज्ञानप्राप्तीच्या अनेक स्रोतांपैकी साहित्य हा एक महत्त्वाचा स्रोत आहे. चांगले साहित्य निरोगी समाज निर्माण करू शकतं. साहित्याचा समाजमनावर चांगला परिणाम होतो. मानवतावादी साहित्याने समाजाला सत्यम, शिवम, सुंदरम मार्ग दर्शवला. म्हणून म्हटलंय वाचाल तर वाचाल. वाचनाने मानवरूपी हिऱ्याला ज्ञानरूपी पैलू पडतात. मन निकोप, विशाल, विवेकी विचारी होतं. वाणी मधूर तर लेखणी प्रतिभावंत बनते. विचारसरणी सुसंस्कारित होते व त्यामधून सुजाण नागरिक आणि सज्ञान व समजदार समाज घडतो.

एक अनुभव इथं नमूद करावासा वाटतो. आमच्या कुमठे, ता. तासगांव, जि. सांगली या गावी

सुमारे ११-१२ वर्षापूर्वी संत निरंकारी मिशन कोणालाच माहित नव्हतं. तेव्हा मी गावातील मित्रांच्या मुलांना हसती दुनिया हे मासिक देत असे. त्यांना ते आवडलं. त्या पन्नास मुलांना जानेवारी २०१२ ला ही पत्रिका सेवा म्हणून सुरु केली. त्याचा परिणाम म्हणजे हसती दुनिया वाचता वाचता पालक संत निरंकारी मासिक पत्रिकाही वाचू लागले. पुढे ८-९ कुटुंब समालखा येथे झालेल्या ७५ व्या निरंकारी संत समागमास स्वतःहून गेले. गावात सत्संग नसताना सुध्दा केवळ हसती दुनिया

मासिकाच्या वाचनामुळे हे परिवार ११ वर्षांनी का होईना समागमाला पोचले व सत्संगाशी जोडले गेले, ही सदगुरुची फार मोठी कृपा आहे.

बाल्यावस्था हा घटक सर्वात महत्त्वाचा असल्याने आपलं कार्य खूपच महत्त्वाचं आहे. माणूस घडवणाऱ्या मासिकाच्या प्रकाशनासाठी संपादक व इतर सर्व प्रकारची सेवा करणाऱ्या सेवादारांना कोटी कोटी दंडवत. या कार्यास सदगुरु आपणास उज्ज्वल यश देवो हीच प्रार्थना! ❖

- अंकुश भीमराव पाटील (सांगली)

लेखक म्हणून ओळख मिळाली

सन २००४ ते २०२४ या वीस वर्षांमध्ये हसती दुनिया मासिक पत्रिकेचा विशाल वटवृक्ष पाहायला मिळत आहे. सुरुवातीपासूनच उत्कृष्ट प्रस्तुतीकरण, दर्जेदार विषयवस्तु आणि सुंदर सजावट यामुळे हसती दुनियाने सर्वांच्या मनात आगळं वेगळं स्थान प्राप्त केलेलं आहे. विशेष बाब म्हणजे ज्या मुलांनी सातव्या वर्षी हसती दुनियामधील 'आजोबा' ही चित्रकथा वाचायला सुरुवात केली होती, आज त्यांचीच मुलं हसती दुनियेतील आजोबांच्या गोष्टी वाचत आहेत.

मी सुरुवातीपासूनच हिंदी हसती दुनियासाठी शब्दकोडे लिहित आलो आहे. तेव्हा मराठी हसती दुनियासाठी देखील शब्दकोड्याच्या रूपाने सेवा करावी, असे सुचवले गेले; पण मुख्य अडचण भाषेची होती. मी स्वतः अमराठी भाषिक असल्याने मला यातील काही गंध नव्हता; परंतु सदगुरुच्या आशीर्वादाने आणि संपादक श्री. राजेंद्रजी थोरात यांच्या प्रेरणेने मराठी भाषेतील काही पुस्तकांचा आधार घेत मी हळूहळू शब्दकोडे बनवू लागलो आणि आज दोनशेहून अधिक शब्दकोडे देऊ शकलो.

त्यांच्याच प्रेरणेने या मासिकासाठी 'व्यक्तिमत्व विकास' ही लेखमालिका लिहिण्याचे सौभाग्य मला प्राप्त झाले आणि त्याच व्यक्तिमत्व विकासाच्या लेखांचा संग्रह म्हणून 'बालविकासाच्या दिशेने' या पुस्तकाची निर्मिती होऊ शकली आणि मला लेखक म्हणून नवी ओळख प्राप्त झाली. हे लेख वाचून अनेकांच्या जीवनात घडलेले सकारात्मक बदल प्रतिक्रियेच्या रूपाने वाचायलाही मिळाले.

आज हसती दुनिया मासिक अनेक शाळांमध्येही पोचलेले आहे. मुलांच्या वाढदिवसाला भेट म्हणून दिले जाते. विशेष दिवसांची, तसेच महान व्यक्तिमत्वांची माहिती आणि सामान्य ज्ञान याचा मुलांना उपयोग होत आहे. मुलांच्या बौद्धिक विकासाबरोबर आध्यात्मिक आणि मानसिक विकासही होत आहे. लवकरच हे मासिक प्रत्येक घराघरात पोहचो. तसेच प्रत्येकाचे जीवन आनंदाने भरत राहो. मुलांवर सुसंस्कार करण्याचं पुण्यकर्म करणाऱ्या या मासिकाला आणि संपादक मंडळाला खूप खूप शुभेच्छा. ❖

- विकास अरोडा (हरियाणा)

हसा मुलांनो हसा

गुरुजी : महादू, सांग बरं कडधान्य कशाला म्हणतात ?

महादू : गुर्जी, शेताच्या कडकडनं जे धान्य उगवतं ना, त्याला कडधान्य म्हणतात.

गंपू : तुझ्याकडे माझा मोबाईल नंबर आहे ना ? मग पत्र का पाठवलंस ?

झंपू : आधी फोनच केला होता; पण एक बाई सारखी सांगत होती.... प्लीज ट्राय लेटर!

मन्या : बन्या, अरे गेल्या महिन्यात तू माझ्याकडून पैसे उसने घेतले.....

बन्या : अरे यार, थोड्या वेळाने फोन कर ना.... मी आता गाडी चालवतोय...

मन्या : बन्या, लेका मी तुला लॅन्डलाईनवर फोन केलाय. कळलं ना!

साहेब : मिस्टर बने, आज तुम्ही डॉक्टरांकडे तपासायला जाणार होता ना, मग काय झालं.... ?

बने : सर आज माझी तब्येत ठीक नाही. उद्या जाईन.

बॉस : (रागावून) मिस्टर काणे.... काय हे ? एका पायात काळा आणि एका पायात पांढरा बूट ? आधी घरी जा आणि बूट बदलून या.

काणे : (केविलवाण्या सूराने) काय करू साहेब, घरीपण एक काळा आणि एक पांढरा बूट आहे... !

कंपनीचा डायरेक्टर : (सदूला) अभिनंदन यंग मॅन! तुमचं सिलेक्शन झालंय. तुम्हाला यावर्षी ५ लाख रुपये वार्षिक पगार राहिल आणि पुढच्या वर्षी १० लाख रुपये!

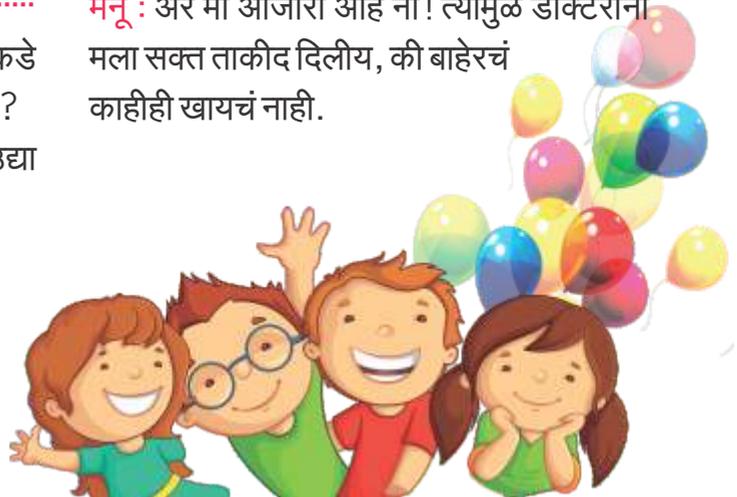
(सदू उठून जाण्यासाठी निघतो)

डायरेक्टर : अरे ! काय झालं उठून जायला ?

सदू : नाही, मग मी पुढच्याच वर्षी येतो... !

गणू : अरे ! तू फक्त समोश्याचा आतला मसाला का खात आहेस ?

मनू : अरे मी आजारी आहे ना ! त्यामुळे डॉक्टरांनी मला सक्त ताकीद दिलीय, की बाहेरचं काहीही खायचं नाही.

वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा

साधिका उर्कडे

सांजवी धनावडे

मेहुल गोरे

स्मित सुतार

आरोही पांचाळ

ईश्वरी गजरे

हर्ष म्हात्रे

अंशिका गोडसे

आशिष पाडले

कथा

विश्वाम्

अर्पिता ही श्वेता काकू आणि शरद काका यांची एकुलती एक मुलगी होती. ती अवघी दहा वर्षांची असतानाच शरद काकांचे अपघाती निधन झालं. त्यामुळे अर्पिताच्या पालनपोषणाची आणि शिक्षणाची जबाबदारी काकूवर येऊन पडली. कुटुंबाची आर्थिक परिस्थिती तशी बेताचीच असली तरी आता सद्गुरुच आपल्याला सर्व अडचणींतून बाहेर काढणार असा त्यांचा ठाम विश्वास होता. कधी कधी अर्पिताचं पुढे कसं होईल या विचारांनी काकूचं मन विचलित होई; पण पुन्हा

सद्गुरुच्या विचारांचा आधार घेत त्या स्वतःला सावरत. नियमित सेवा, सत्संग आणि नामस्मरण करत त्या आपलं जीवन व्यतीत करू लागल्या. अर्पिताला सुध्दा त्यांनी हेच संस्कार देत लहानाचं मोठं केलं. तिचा सुध्दा सद्गुरुवर दृढ विश्वास होता. कुठलीही तक्रार न करता ती समाधानाने आपल्या जीवनाला आकार देऊ पाहत होती. दिवसामागून दिवस जाऊ लागले.

अर्पिता अभ्यासात हुशार होती. आता कॉलेजलाही जाऊ लागली. बघता बघता पहिल्या

वर्षाची प्रथम सत्राची परीक्षाही पार पडली. दिवाळीच्या सुट्ट्या लागल्या. वार्षिक संत समागम देखील जवळ आला होता; पण यावेळी मात्र समागम सेवा करणे आईला शक्य नव्हतं. अर्पिताने आईला विचारलं, “आई, संत समागम अगदी पंधरा दिवसांवर आला आहे आणि अजूनही आपल्याला समागम सेवा करता आली नाही, आता काय करायचं?” आई म्हणाली, “मला पण याची खंत वाटतेय; पण माझी द्विधा मनःस्थिती झाली आहे. तुझ्या कॉलेजच्या दुसऱ्या सत्राची फी भरण्यासाठी थोडे पैसे साठवून ठेवले आहेत; पण ते सेवेसाठी वापरले तर मग कॉलेजची फी कशी भरणार?”

त्यावर अर्पिता म्हणाली, “आई, मला वाटतं, ह्या पैशांची सेवा कर. फी भरण्याची चिंता करू नकोस, त्यावर काहीतरी मार्ग नक्की निघेल.”

सुट्टीमध्ये अनेक जण गावी जातात, मौजमजा करतात. दिवाळीचा सणही असतो. याचा फायदा आपण करून घेतला पाहिजे असं अर्पिताने ठरवलं. ती थेट शॉपिंग सेंटरमध्ये गेली. तिच्या वडिलांच्या मित्राचं रेडीमेड कपड्यांचं दुकान होतं. तिने त्यांना आपली अडचण सांगत विचारलं, “काका, सणाचा सिजन असेपर्यंत मला तुमच्या दुकानात सेल्सगर्ल म्हणून नोकरी मिळेल का?” सणासुदीचे दिवस असल्याने दुकानदार काकांनाही सेल्सगर्लची गरज होतीच. त्यांनी आनंदाने होकार दिला. अर्पिताने प्रामाणिकपणे काम करत आपल्या फी चे पैसे जमा केले.

कॉलेजचं दुसरं सत्र सुरु झालं. प्रथम सत्राचा निकाल लागला. आनंदाची गोष्ट म्हणजे अर्पिता कॉलेजमध्ये पहिली आली. त्यामुळे तिला कॉलेजतर्फे शिष्यवृत्ती जाहीर झाली आणि तिची दुसऱ्या सत्राची फी देखील माफ झाली.

म्हणतात ना, इच्छा असेल तर मार्ग दिसेल. त्या मायलेकींची सेवा करण्याची मनापासून इच्छा होती. सद्गुरुवरही पूर्ण विश्वास होता आणि कष्ट करण्याची देखील तयारी होती. त्यामुळे सर्व गोष्टी साध्य झाल्या.

मित्रांनो, अडचणींचा बाऊ करत नशिबाला दोष देत बसून राहणाऱ्यांना दैवाची साथ कधीच लाभत नाही. कष्ट करण्याची तयारी आणि ईश्वरावर दृढ विश्वास असेल तर ईश्वर आपल्या प्रत्येक कार्यात दहा पावलं पुढे असतो. जसं, हरदेव वाणीमध्ये लिहिलं आहे -

**भक्तों के विश्वास की दाता रखता आया लाज है।
दीन दयालु ने भक्तों का सदा संवारा काज है।**

संकलन - ऋचा कुमठेकर (कल्याण)

अनमोल वचन

मनुष्य संवुगचित वृत्तीने वागत असल्यामुळे तो आपला-परका, उच्च-नीच, जात-पात, धर्म-संस्कृती यामध्ये विभागला गेला आहे. जसे घाण्याच्या बैलाच्या दोन्ही डोळ्यांवर पट्टी बांधलेली असते, त्यामुळे तो इकडे-तिकडे पाहू शकत नाही; तसे मनुष्य हा जाती-पातीच्या, श्रेष्ठ-कनिष्ठतेच्या संवुचित भावनेने जखडला गेला आहे; चाकोरीबध्द जीवन जगत आहे. संत महापुरुषच माणसाला विशालतेचा मार्ग दाखवत असतात.

- बाबा हरदेवसिंहजी महाराज

योग्य पर्याय निवडा

- १) भारतीय प्रजासत्ताक दिन साजरा करण्याचे कारण.... भारताने संविधान अमलात आणले / भारतीय संविधान लिहून पूर्ण झाले.
- २) ध्वनीची तीव्रता मोजण्याचे साधन - सेल्सिअस / डेसिबल
- ३) डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकर विमानतळ - नागपूर / पुणे
- ४) मुलींसाठी पहिली शाळा सुरु करणारी पहिली स्त्री शिक्षिका - सावित्रीबाई फुले / रमाबाई रानडे
- ५) चंद्रावर आढळलेले मूलद्रव्य - सल्फर / लिथियम
- ६) राष्ट्रीय रासायनिक प्रयोगशाळेचे शहर - पुणे / नाशिक
- ७) सूर्यमालेतील सर्वात संथ गतीने फिरणारा ग्रह - शनि / शुक्र
- ८) प्रजासत्ताक दिनी यांच्या हस्ते ध्वज फडकवला जातो - पंतप्रधान / राष्ट्रपती
- ९) पौष महिन्यात येणारा हिंदू धर्मातील पहिला सण - गुढीपाडवा / मकर संक्रांत
- १०) महाभारत काळात रावणाचा जन्म या रुपात झाला - कंस / शिशुपाल
- ११) या राज्यात रेल्वेगाडी नाही. - मेघालय / झारखंड
- १२) आशिया खंडात या देशात आधी सूर्योदय होतो. - जपान / श्रीलंका
- १३) यांच्या गाडीला नंबरप्लेट नसते. - गृहमंत्री / राष्ट्रपती
- १४) इंटरनेटचा उपयोग सर्वात आधी या देशाने केला. - अमेरिका / जपान
- १५) चंद्रावर पाणी असल्याचा शोध सर्वात आधी या देशाने लावला. - चीन / भारत

आरोग्यवर्धक फळ

किवी

हिवाळ्यामध्ये आवर्जून खावं असं हे औषधी फळ आहे. हिवाळ्यात सर्दी, खोकला हे विकार वारंवार होत असतात. अशावेळी हे फळ फारच उपयोगी पडते. नैसर्गिक औषधोपचार म्हणूनही किवी खाणे फायदेशीर ठरते. तसेच वेगवेगळ्या आजारांपासूनही बचाव होतो. किवीचा गर हा गोड, किंचित आंबट-तिखट असा इतर फळांच्या चवीपेक्षा पूर्णपणे वेगळा असतो. किवीमध्ये व्हिटॅमिन सी, के, ई, फॉलेट आणि पोटॅशियम असते. याशिवाय यात भरपूर अँटीऑक्सिडंट्स असतात. किवी हे फायबरचा एक चांगला स्रोत देखील आहे. किवीमध्ये आढळणाऱ्या काळ्या बिया आणि त्याची तपकिरी साल देखील खाण्यायोग्य आहे. इतर फळांच्या तुलनेत थोडे महाग असले तरी हे मौल्यवान फळ आहे.

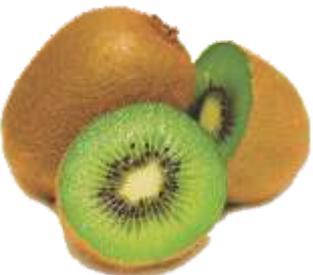
किवीचे उत्पादन चीन, न्यूझीलंड, इराण, चिली, भारतासह जगभरातील अनेक देशांमध्ये होते.

किवी खाण्याचे फायदे आहेत :-

डेग्युच्या आजारात रक्तातील कमी झालेल्या प्लेटलेट्सची संख्या वाढवण्यासाठी किवीचे सेवन खूप उपयोगी ठरते.

- ☞ हृदयविकाराचा धोका कमी होतो.
- ☞ उच्च रक्तदाब नियंत्रणात येण्यास मदत होते.
- ☞ कमी कॅलरीजमुळे मधुमेहाच्या रुग्णांची साखरेची पातळी कमी होण्यास मदत होते.
- ☞ किवीच्या सेवनाने शरीरातील विषारी पदार्थ बाहेर पडू लागतात. त्वचेवरील सुरकुत्या कमी होतात.
- ☞ अन्नपचनाच्या समस्या कमी होतात. अल्सर बरा होण्यासही उपयोगी ठरते.
- ☞ किवीमध्ये लोह आणि फॉलिक ॲसिड भरपूर प्रमाणात असते. गरोदर महिलांसाठी ते खूप फायदेशीर आहे.
- ☞ किवीच्या सेवनामुळे सांधेदुखीमध्ये फायदा होतो.
- ☞ मानसिक आरोग्य तसेच तणाव कमी करण्यासाठी किवी खाणे आवश्यक आहे.
- ☞ किवीमुळे रोगप्रतिकारक शक्तीही वाढते.

दक्षता :- किवीमुळे बहुतेक लोकांना ॲलर्जीचा सामना करावा लागतो. घशात खाज सुटणे, जीभ सुजणे, गिळण्यास अडचण येणे, उलट्या, त्वचेला खाज येणे इ. त्रास होऊ शकतो. अक्रोड, अंजीर, एवोकॅडोची ॲलर्जी असेल तर किवीपासून ॲलर्जी होऊ शकते. ❖

किट्टी

चित्रांकन व लेखन : अजय कालरा

बघा! बघा! माइया वाढदिवसाचं गिफ्ट म्हणून
माइया वडिलांनी किती सुंदर घड्याळ दिलंय.
किती सुंदर दिसतंय ना माइया हातात.

वा! किती सुंदर घड्याळ आहे. आम्हाला
पण थोडा वेळ घालायला दे ना.

चिंटी, तू तर लांबच राहा. तू माझं घड्याळ खराब करुन टाकशील.

आता चिंटू वर्गाच्या बाहेर आहे. मी माझं घड्याळ त्याच्या दप्तरात लपवते आणि टीचरला सांगते, की माझं घड्याळ सापडत नाही म्हणून.

किट्टी, असं करणं चुकीचं आहे. ह्यामुळे चिंटूला खूप मार मिळेल.

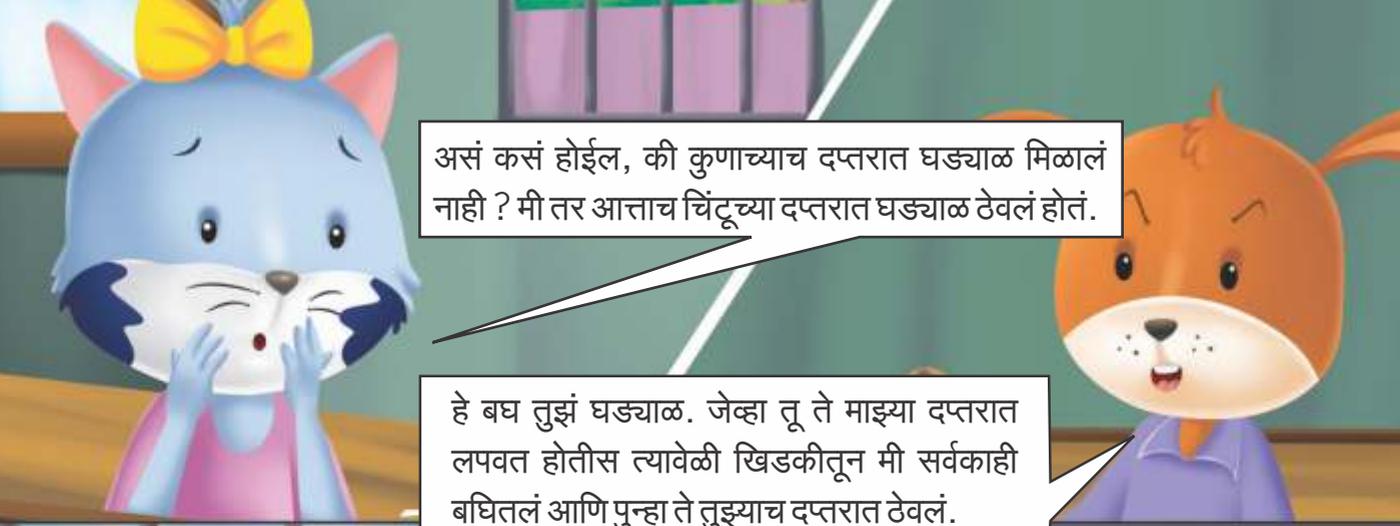
तेव्हाच तर मज्जा येईल. चल लवकर घड्याळ लपवू या.

टीचर, माझं नवीन घड्याळ हरवलं आहे. सापडत नाहीये. कृपा करुन तुम्ही सर्वांच्या बॅगा तपासाना.

मुलांनो, सर्वांनी आपापल्या बॅगा तपासा. त्यात कुठे किट्टीचं घड्याळ तर नाही ना ?

असं कसं होईल, की कुणाच्याच दप्तरात घड्याळ मिळालं नाही ? मी तर आत्ताच चिंटूच्या दप्तरात घड्याळ ठेवलं होतं.

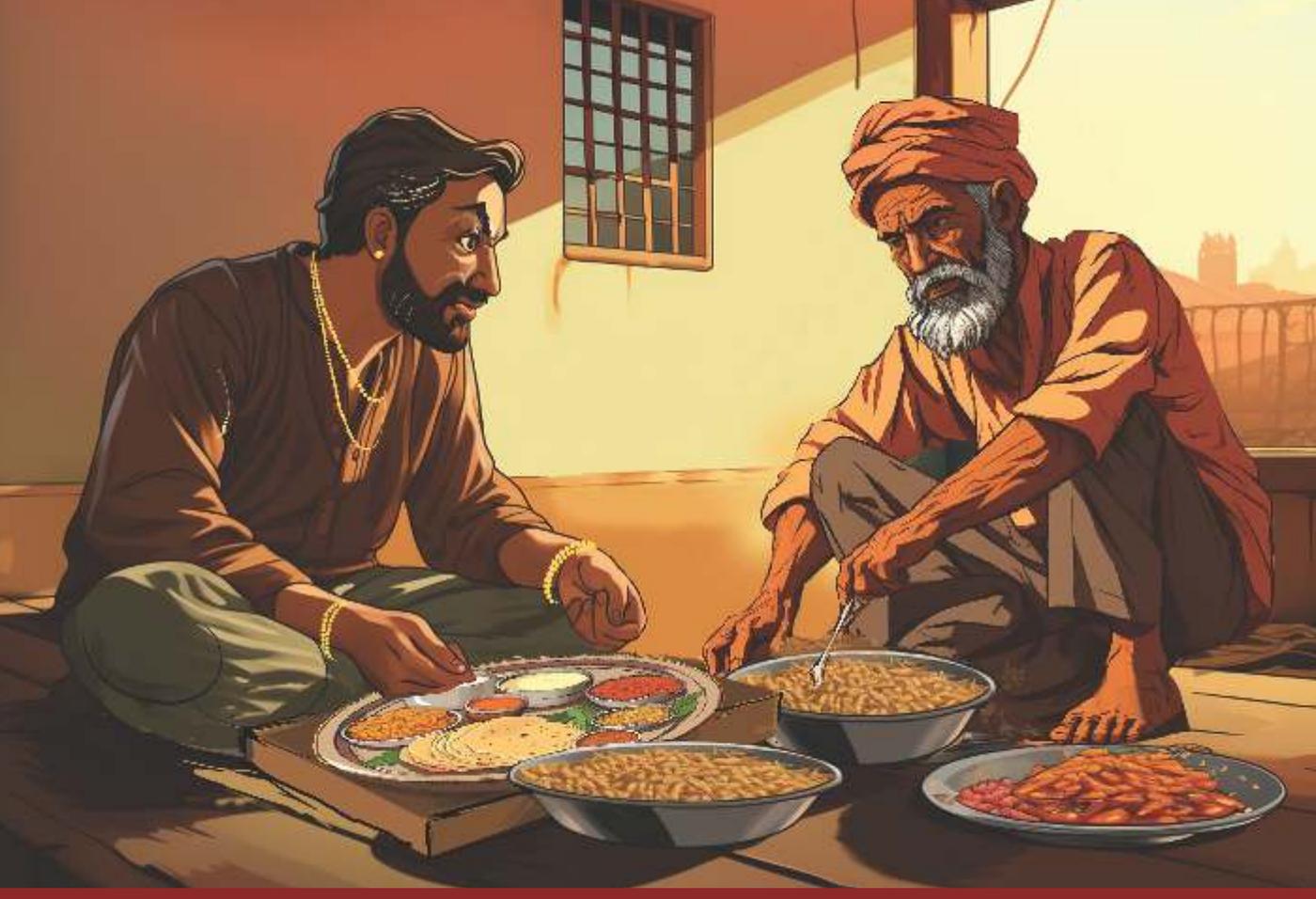
हे बघ तुझं घड्याळ. जेव्हा तू ते माझ्या दप्तरात लपवत होतीस त्यावेळी खिडकीतून मी सर्वकाही बघितलं आणि पुन्हा ते तुझ्याच दप्तरात ठेवलं.

किट्टी, हे चुकीचं आहे. आता तू दुसऱ्यावर चोरीचे आरोप देखील करायला लागलीस. ह्याची शिक्षा तुला नक्की मिळणार.

टीचर, मला माफ करा. मी तर मस्करी करत होते. मी पुन्हा असं नाही करणार.

तुझी हीच शिक्षा आहे, की तू आत्ताच सर्व मुलांची माफी मागायची आणि उद्यापासून घड्याळ घालून शाळेत यायचं नाही .

कथा

पवित्रता

एक सावकार होता. त्याचा स्वभाव विचित्र आणि तापट होता. एकदा त्याच्या मनात विचार आला, की आपण संपूर्ण भारतातील धार्मिक स्थळांना भेटी देऊन पुण्य कमवू या. तीर्थक्षेत्री स्नान करून पवित्र होऊ या. त्या प्रमाणे त्याने सर्व तयारी केली. तीर्थयात्रेला जाताना त्याने आपल्या सोबत रामू नावाच्या नोकराला घेतलं. रामू अत्यंत धार्मिक आणि प्रामाणिक होता. तो नित्य सत्संगालाही जात असे. प्रवासात तो सावकाराची इमानेइतबारे सेवा

करत होता. जवळपास सहा महिने फिरून भारतातील सर्व लहान मोठ्या तीर्थक्षेत्रांना भेटी देऊन झाल्या. आता ते परतीच्या प्रवासाला निघाले होते.

एके ठिकाणी धर्मशाळेत मुक्कामी असताना रामूने स्वयंपाक बनवला आणि सावकाराला जेवायला वाढलं. रामूने जेवणात दुधीची भाजी बनवली होती; परंतु तिला उग्र आणि कडवट वास येत होता. तेव्हा सावकार रागाने थाळी फेकत म्हणाला,

२०२४ नवे संकल्प करु

“काय रे रामू, कसली भाजी बनवलीस ? किती घाणेरडा वास येतोय या भाजीला!” त्यावर रामू म्हणाला, “शेठजी! आज मी तर तुमच्यासाठी अतिशय पवित्र भाजी बनवली आहे.”

“कसली पवित्र भाजी केलीस ?”

“शेठजी, आपण तीर्थयात्रेला निघताना सोबत एक दुधी भोपळा घेतला होता. तो खूप कडू होता. मी त्याला प्रत्येक नद्यांचं दर्शन घडवलं, प्रत्येक तीर्थक्षेत्री स्नान घातलं. त्यामुळे तो दुधी पवित्र, पुण्यवान आणि गोड देखील झालेला असणारच ना!”

“अरे, मूर्खा कडू दुधीला तीर्थक्षेत्री स्नान घालून तो काही गोड होणार आहे का ?”

“मालक, तुम्हीही तीर्थयात्रा केली, म्हणजे तुम्ही देखील पवित्र झालातच ना, तुमचा स्वभाव पण गोड झालाय ना!”

सावकार विचार करु लागला, की आपण तीर्थक्षेत्री स्नान करुनही आपला स्वभाव तर काही बदलला नाही. मग मनाला पवित्रता कशी येणार ? सावकाराच्या डोक्यात हळूहळू प्रकाश पडू लागला, की तीर्थयात्रा किंवा स्नान करुन शरीर स्वच्छ होईल; परंतु मनाला शुध्दता किंवा पवित्रता येणार नाही. मग ती कशी बरं येईल ? त्याने आपल्या मनातील ही शंका रामूला विचारली. त्यावर रामू म्हणाला,

“मालक, मनाला पवित्रता येते, ती परमात्म्याच्या नामस्मरणाने, पाक-पवित्र वस्तूच्या म्हणजे ईश्वराच्या आणि संतांच्या सान्निध्यात राहिल्याने! म्हणूनच मी नेहमी सत्संग आणि नामस्मरण करत असतो.” ❖

संकलन - कांचन कुटे (बदलापूर)

नव्या पिढीचे बालक आपण
नवे नवे संकल्प करु
गतवर्षाला निरोप देऊन
नववर्षाचे स्वागत करु
राहून गेले संकल्प जुने जे,
प्रयत्नांती ते पूर्ण करु
उद्या कधी येतच नाही,
आजपासूनच सुरुवात करु

आळस आपण दूर सारु,
मिटवू आई-बाबांची काळजी
मन लावून अभ्यास करु,
खेळातही मारु बाजी
मिळेल शाबासकी शिक्षकांची,
सारेच म्हणतील वाह जी, वाह जी
न मागता मिळेल सारे,
पालकही होतील लगेच राजी

ध्येय आपले निश्चित करुनी,
दिशेने त्या अग्रेसर होऊ
महत्त्वाकांक्षा अन् मनोबल वाढवण्या,
थोरांचा आदर्श घेऊ
खूप खूप मेहनत करुन,
यशाचे शिखर गाठत जाऊ
नववर्ष पुन्हा आले नव्या रुपाने,
विकल्प सारे दूर करु

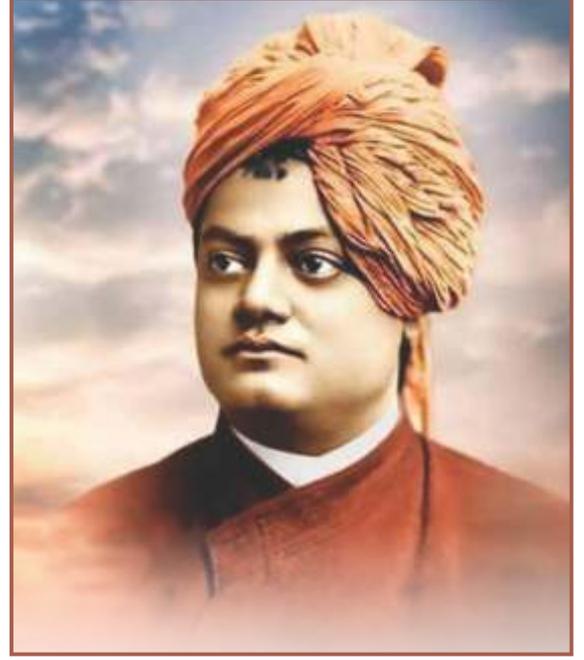
कवी - कैलास कुटे

संपादक - एक नजर (मराठी)

स्वामीजींची कृतज्ञता

स्वामी विवेकानंदजी आणि स्वामी अखंडानंदजी भारत भ्रमण करत हिमालयाच्या परिसरात पोचले. एके दिवशी अल्मोऱ्याहून निघाले असता दोन मैल अंतर पार करत नाही तोच स्वामीजींना भोवळ आली. सततची भ्रमंती आणि दोन दिवसापून उपाशी असल्यामुळे रस्त्यावरच ते बेशुध्द पडले. जवळच एका मुसलमान फकिराची झोपडी होती. या तरुण संन्याशाची अशी अवस्था बघून तो फकीर झोपडीतून एक काकडी घेऊन आला. त्याने स्वामीजींना काकडी खाऊ घालण्याचा प्रयत्न केला; परंतु स्वामीजी इतके अशक्त झाले होते, की त्यांना काकडी तोंडात टाकणेही जमत नव्हते. आपल्या दातांनी ते काकडी तोडूही शकत नव्हते. फकिराने काकडीचे बारीक तुकडे करून स्वतःच्या हाताने स्वामीजींना खाऊ घातले. स्वामीजींना थोडं बरं वाटू लागल्यावर फकिराने त्यांना आपल्या झोपडीत नेलं. कंदमुळं-फळं खायला दिली. थोडा वेळ आराम केल्यावर स्वामीजींनी फकिराचे आभार मानले व पुढच्या प्रवासाला निघाले.

पुढे सात वर्षांनी स्वामीजी पुन्हा अल्मोऱ्याला आले असताना स्थानिक लोकांनी स्वामीजींच्या सत्कार समारंभाचं आयोजन केलं होतं. कार्यक्रम सुरु झाला त्यावेळी मागच्या रांगेत बसलेल्या एका सद्गृहस्थावर स्वामीजींची नजर पडली, ते मंचावरून खाली

उतरून तडक त्या व्यक्तीकडे गेले आणि त्यांना अत्यंत आदराने मंचावर घेऊन आले व आपल्या शेजारी बसवले. सात वर्षांपूर्वी काकडी आणि कंदमुळं-फळं खाऊ घालून आपले प्राण वाचवणारा हाच तो फकीर आहे हे त्यांनी ओळखलं होतं आणि मंचावरून या फकिराने आपले प्राण कसे वाचवले हे जाहीरपणे श्रोत्यांना सांगितलं. फकिराला मात्र त्या प्रसंगाचं विस्मरण झालं होतं; परंतु स्वामीजी त्या उपकारकर्त्याला विसरले नव्हते. पुढे त्यांनी फकिराला आर्थिक मदतही केली. आपल्याला मदत करणाऱ्या प्रत्येक व्यक्तीबद्दल ते कृतज्ञता व्यक्त करत. प्रसंगी त्याविषयी जाहीरपणे सांगून जनमाणसात त्यांचं कौतुकही करत.

मित्रांनो, आपल्याला केलेल्या मदतीबद्दल आपणही प्रत्येकाविषयी नेहमी कृतज्ञ राहायला हवं. ❖

संकलन - सुकदेव पाटील

नेहमी वाचा हसती दुनिया

इंटरनेटवरुन कालच, घेतली देवाची भेट
अन् आम्हा बालकांची तक्रार, मांडली देवापाशी थेट

म्हटलं देवा, आमचं भविष्य पालकांनी ठरवलंय
आणि दप्तराच्या ओझ्याखाली, आमचं बालपणच हरवलंय

प्रत्येकाला वाटतं, आपलं मूल अव्वल नंबर वन असावं
पण याचं कुणालाच भान नाही, त्याला एक स्वतंत्र मन असावं

मुलं ही तुझ्या घरची फुलं, पण ती आता प्लॅस्टिकची झालीत रे
स्पर्धेसाठी ओढून ताणून देवा, जणू इलॅस्टिकची झालीत रे

देवा! तूच काहीतरी कर, नाहीतर सारेच स्पर्धा हरतील
आमचा नंबर गेला म्हणून, आत्महत्या पालक करतील

तुला तरी शक्य आहे का? देवा भविष्यात जगायचं
बालपणात सुध्दा देवा, मोठ्या माणसासारखं वागायचं

यात काही शंकाच नाही, उद्या आम्ही होणार मोठ्या हस्ती
पण बालपणात तरी आम्हाला, अभ्यासाबरोबर करू दे दंगा मस्ती

तुझं काम मागे सारुन मुलांचे प्रश्न मनी धर
तुझेच सारे ऐकतात म्हणून, पहिली तक्रार निवारण कर

(देव म्हणाला)

या साऱ्या समस्या निवारण्याची, एकदम सोप्या आहे किमया
बालक पालक साऱ्यांनीच, नेहमी वाचा हसती दुनिया

कवी - बाळकृष्ण जयराम कासार
(खेड-रत्नागिरी)

राष्ट्रीय शौर्य पुरस्कार

राष्ट्रीय शौर्य पुरस्कार भारतातील १६ वर्षाखालील २५ बालकांना दरवर्षी प्रजासत्ताक दिनाच्या आदल्या दिवशी म्हणजेच २५ जानेवारीला दिला जातो. पुरस्कारप्राप्त मुलांच्या नावाची घोषणा १४ नोव्हेंबरला बालदिनाच्या दिवशी केली जाते. कठीण प्रसंगात आपले अतुलनीय शौर्य दाखवणाऱ्या बालकांची निवड या पुरस्कारासाठी केली जाते. पदक, प्रमाणपत्र आणि रोख रक्कम असे या पुरस्काराचे स्वरूप आहे. पुरस्कारप्राप्त मुले प्रजासत्ताक दिनानिमित्त नवी दिल्ली येथे होणाऱ्या संचलनात सजवलेल्या हत्तीवरून सहभागी होतात.

इंदिरा गांधी शिष्यवृत्ती योजनेतर्गत अभियांत्रिकी आणि वैद्यकीय अभ्यासक्रमांसाठी आईसीसीडब्ल्यू आर्थिक मदत करते. इतर मुलांना पदवीचे शिक्षण पूर्ण होईपर्यंत आर्थिक मदत केली जाते. भारत सरकारने पुरस्कारप्राप्त मुलांसाठी अभियांत्रिकी आणि वैद्यकीय तसेच पॉलीटेक्निक महाविद्यालयांमध्ये काही जागा आरक्षित ठेवल्या आहेत.

या पुरस्कारांसाठी मुलांची निवड एक समिती करते. या समितीत विविध मंत्रालये / विभाग यांचे

प्रतिनिधी, स्वयंसेवी संघटना आणि भारतीय बाल कल्याण परिषदेचे वरिष्ठ सदस्य यांचा समावेश असतो. आतापर्यंत भारतीय बालकल्याण परिषदेद्वारा ८७१ शूर बालकांना शौर्य पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे. यात ६१८ मुले तर २५३ मुलींचा समावेश आहे.

भारतीय बाल कल्याण परिषदेने १९५७ मध्ये या पुरस्कारांना सुरुवात केली. यात खालील पाच पुरस्कारांचा समावेश आहे.

- १) सामान्य राष्ट्रीय शौर्य पुरस्कार (१९५७ पासून)
- २) गीता चोपडा पुरस्कार (१९७८ पासून)
- ३) संजय चोपडा पुरस्कार (१९७८ पासून)
- ४) भारत पुरस्कार (१९८७ पासून)
- ५) बापू गायधनी पुरस्कार (१९८८ पासून)

१) सामान्य राष्ट्रीय शौर्य पुरस्कार -

१९५७ पासून

पार्श्वभूमी : २ ऑक्टोबर १९५७ रोजी दिल्ली येथील रामलीला मैदानावर चाललेल्या विविध गुणदर्शनाचा कार्यक्रम तत्कालीन पंतप्रधान पंडित

जवाहरलाल नेहरु पाहत होते. त्यावेळी शॉर्टसर्किटमुळे अचानक शामियान्याला आग लागली तेव्हा हरिश्चंद्र मेहरा या तेथे काम करणाऱ्या केवळ १४ वर्षांच्या मुलाने स्वतःकडे असलेल्या चाकूने शामियान्याचा दोर कापून लोकांना बाहेर पडायला वाट करून दिली. त्याचे प्रसंगावधान आणि धाडसी वृत्ती पाहून नेहरुंना खूप कौतुक वाटले, तेव्हापासून देशातील अशा शूर धाडसी मुलांना पुरस्कार देण्याची योजना त्यांनी सुरु केली. हरिश्चंद्र मेहरा हा पहिला राष्ट्रीय शौर्य पुरस्काराचा मानकरी ठरला. भारतीय बालकल्याण परिषदेने हे पुरस्कार देण्यास सुरुवात केली.

२) गीता चोपडा पुरस्कार

३) संजय चोपडा पुरस्कार

पार्श्वभूमी : हे दोन्ही पुरस्कार १९७८ पासून देण्यात येतात. अपहरणकर्त्यांशी लढताना मृत्युमुखी पडलेल्या गीता आणि संजय या भावंडांच्या स्मरणार्थ शूर मुलगा व शूर मुलगी यांना हा पुरस्कार देण्यात येतो.

४) भारत पुरस्कार - १९८७ पासून

अति कठीण प्रसंगातही न डगमगता धाडसाने कृती करून आपल्या वीरता आणि साहसाने, संकटात सापडलेल्यांचे रक्षण करणाऱ्या बालकांची निवड या पुरस्कारासाठी केली जाते.

५) बापू गायधनी पुरस्कार - १९८८ पासून

नाशिक येथे लागलेल्या आगीत अडकलेली दोन लहान मुले आणि गोठ्यात अडकलेल्या गायी यांना वाचवताना जखमी आणि पुढे त्यामुळे मृत्युमुखी पडलेल्या शूर बालकाच्या स्मरणार्थ हा पुरस्कार दिला जातो. ❖

संकलन - नीलेश माने (अंबरनाथ)

भारतातील सुप्रसिद्ध पर्यटन स्थळे

अजंठा लेणी	: संभाजीनगर
बिर्ला वेधशाळा	: कोलकाता
वृंदावन गार्डन्स	: बंगलोर
दाल सरोवर	: श्रीनगर
ब्लॅक पगोडा	: कोनार्क
अमरनाथ गुंफा	: काश्मीर
ताजमहाल	: आग्रा
लाल किल्ला	: दिल्ली
सारनाथ	: वाराणसी
नटराज	: चेन्नई
एलिफंटा लेणी	: मुंबई
हॅंगिंग गार्डन	: मुंबई
हवामहल	: जयपूर
महाकालेश्वर मंदिर	: उज्जैन
लक्ष्मीविलास पॅलेस	: बडोदा
हावडा ब्रीज	: कोलकाता
जंतर मंतर	: दिल्ली
खजुराहो	: छत्रपूर
लिंगराज मंदिर	: भुवनेश्वर
जगन्नाथ मंदिर	: पुरी
अंबर राजवाडा	: जयपूर
बिर्ला मंदिर	: हैदराबाद
सुवर्ण मंदिर	: अमृतसर

परदेश शिक्षणाच्या प्रवेशपरीक्षा....

परीक्षेचे नाव	परीक्षेची माहिती	परीक्षा कालावधी / वेबसाईट
टोफेल (TEST OF ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE)	अमेरिकेतील विद्यापीठांमध्ये प्रवेश घेण्यासाठी जीआरई किंवा जीमॅटसहित टोफेल ही इंग्रजी भाषेसंबंधी परीक्षा द्यावी लागते. इंग्रजी मातृभाषा नसलेल्या विद्यार्थ्यांना टोफेल ही परीक्षा उत्तम गुणांसह उत्तीर्ण होणे आवश्यक आहे. ही परीक्षा अमेरिकेतील 'एज्युकेशनल टेस्टिंग सर्विस' या संस्थेद्वारे घेतली जाते. टोफेल ही इंटरनेट आधारित परीक्षा (iBT-internet Based Test) आहे, म्हणून बऱ्याचदा टोफेल परीक्षेचा उल्लेख TOEFL-iBT असाही केला जातो. ही परीक्षा वाचन, श्रवण, वक्तृत्व आणि लेखन चार विभागात घेतली जाते.	एका वर्षात ऑनलाईन टोफेल-आयबीटी ही परीक्षा कितीही वेळा देऊ शकतो, दोन परीक्षांमध्ये किमान १२ दिवसांचे अंतर असणे आवश्यक आहे. या परीक्षेचे एकूण शुल्क १६० ते २५० अमेरिकी डॉलरच्या दरम्यान आहे. www.ets.org
जी.आर.ई. (GRADUATE RECORDS EXAM)	पदव्युत्तर व पीएच.डीच्या अभ्यासक्रमाला प्रवेश घेण्यासाठी अमेरिका आणि अन्य देशात जीआरई ही प्रमाणित केलेली परीक्षा आहे. अमेरिकेतील 'एज्युकेशनल टेस्टिंग सर्विस' या संस्थेमार्फतच ही परीक्षा घेतली जाते. या परीक्षेच्या माध्यमातून परीक्षार्थीचे विश्लेषणात्मक कौशल्य, इंग्रजीवरील प्रभुत्व व संख्यात्मक क्षमता जाणून घेतली जाते. ही परीक्षा ऑनलाईन देता येते. मात्र, ज्या ठिकाणी संगणक उपलब्ध नाहीत अशा ठिकाणी ती लिखित स्वरूपात देखील देता येते. जीआरई परीक्षेसाठी ओळखपत्र म्हणून पासपोर्ट असणे गरजेचे आहे.	GRE ही परीक्षा वर्षात कितीही वेळा देऊ शकतात, दोन परीक्षांमध्ये किमान २१ दिवसांचे अंतर असणे आवश्यक आहे. या परीक्षेचे एकूण शुल्क १९५ अमेरिकी डॉलर आहे. www.ets.org
जिमेंट (GRADUATE MANAGEMENT ADMISSION TEST)	उद्योग व व्यवस्थापन अभ्यासक्रमाच्या बाहेरील देशात प्रवेशासाठी आवश्यक असणारी परीक्षा आहे. ही परीक्षा GMAC (Graduate Management Admission Council) या संस्थेतर्फे घेतली जाते. जगभरातील सुमारे ११४ देशांमध्ये जीमॅट परीक्षा केंद्रे आहेत. या परीक्षेत संख्यात्मक व विश्लेषणात्मक कौशल्य, इंग्रजीचे ज्ञान तपासले जाते. ही परीक्षा संगणकाच्या सहाय्याने देता येते. जीआरई आणि जीमॅट परीक्षांमध्ये काही विभाग समान आहेत.	जीमॅट परीक्षा एका वर्षात कितीही वेळा देऊ शकतात. या परीक्षेचे शुल्क २५० अमेरिकी डॉलर आहे. www.gmac.com
सॅट (SAT)	अमेरिकेतील पदवी अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशांसाठी ही परीक्षा उत्तम गुणांनी उत्तीर्ण होणे आवश्यक आहे. आपल्याकडील उच्च माध्यमिक शिक्षण पूर्ण केलेले विद्यार्थी ही परीक्षा देऊ शकतात.	भारतीय परीक्षार्थींना हे शुल्क १०४ अमेरिकी डॉलर आहे. https://satsuite.collegeboard.org
आय.इ.एल.टी.एस. (INTERNATIONAL ENGLISH LANGUAGE TESTING SYSTEM)	युरोपातील अनेक देशांमध्ये पदव्युत्तर प्रवेशासाठी टोफेलसारखीच आय.इ.एल.टी.एस. परीक्षा द्यावी लागते. अमेरिकेमध्ये मात्र आय.इ.एल.टी.एस.पेक्षा टोफेल परीक्षेलाच जास्त पसंती दिली जाते.	एका वर्षात ही परीक्षा कितीही वेळा देऊ शकतो. या परीक्षेचे शुल्क १६५ अमेरिकी डॉलर आहे. https://ielts.org

शाब्दिक कोडे

- १) भेंडी
- २) डोळे
- ३) कीबोर्ड
- ४) पेन
- ५) काजू
- ६) गुलाबजाम
- ७) पतंग
- ८) वर्ष
- ९) घड्याळ
- १०) काल, आज, उद्या आणि परवा

सामान्यज्ञान उत्तरे

- १) भारताने संविधान अमलात आणले
- २) डेसिबल
- ३) नागपूर
- ४) सावित्रीबाई फुले
- ५) सल्फर
- ६) पुणे
- ७) शुक्र
- ८) राष्ट्रपती
- ९) मकरसंक्रांत
- १०) शिशुपाल
- ११) मेघालय
- १२) जपान
- १३) राष्ट्रपती
- १४) अमेरिका
- १५) भारत

श

ब्द

को

डे

२२६ चे
उत्तर

१ नि	को	२ बा	र		३ ना	४ क
रा		रा		५ ज	व	ळ
६ शा	हू		७ गो	वा		सू
		८ य		ह		बा
९ का	स	व		१० र	ज	ई
ळा		११ त	ब	ला		
रा		मा		१२ ल	१३ डा	ख
१४ म	ल्या	ळ	म		वा	

बाल सत्संगातील उपक्रम

nirankari.org

Catch the latest episode on 1st & 16th of every month

www.nirankari.org

Catch the latest episode on 10th of every month

kids.nirankari.org

Catch the latest episode on 23rd of every month

IT'S LIVE,
DOWNLOAD NOW

शुनो तराने
नए पुराने

Bhakti Sangeet

nirankari.org

Catch the latest episode on 20th of every month

महफिल

Mehfil-E-Ruhaniyat
रुहानियत

Special programme

SOUL VIBES

nirankari.org

Catch the latest episode on Last Friday of every month

Video & Audio Webcasts on www.nirankari.org - Every month

SANT NIRANKARI MISSION

Download The App

Sant Nirankari Mission "SNM" App

The application is available for the iOS & Android smartphones.

Download on the
App Store

ANDROID APP ON
Google Play

Scan QR code

Scan QR code to download Sant Nirankari Mission SNM App

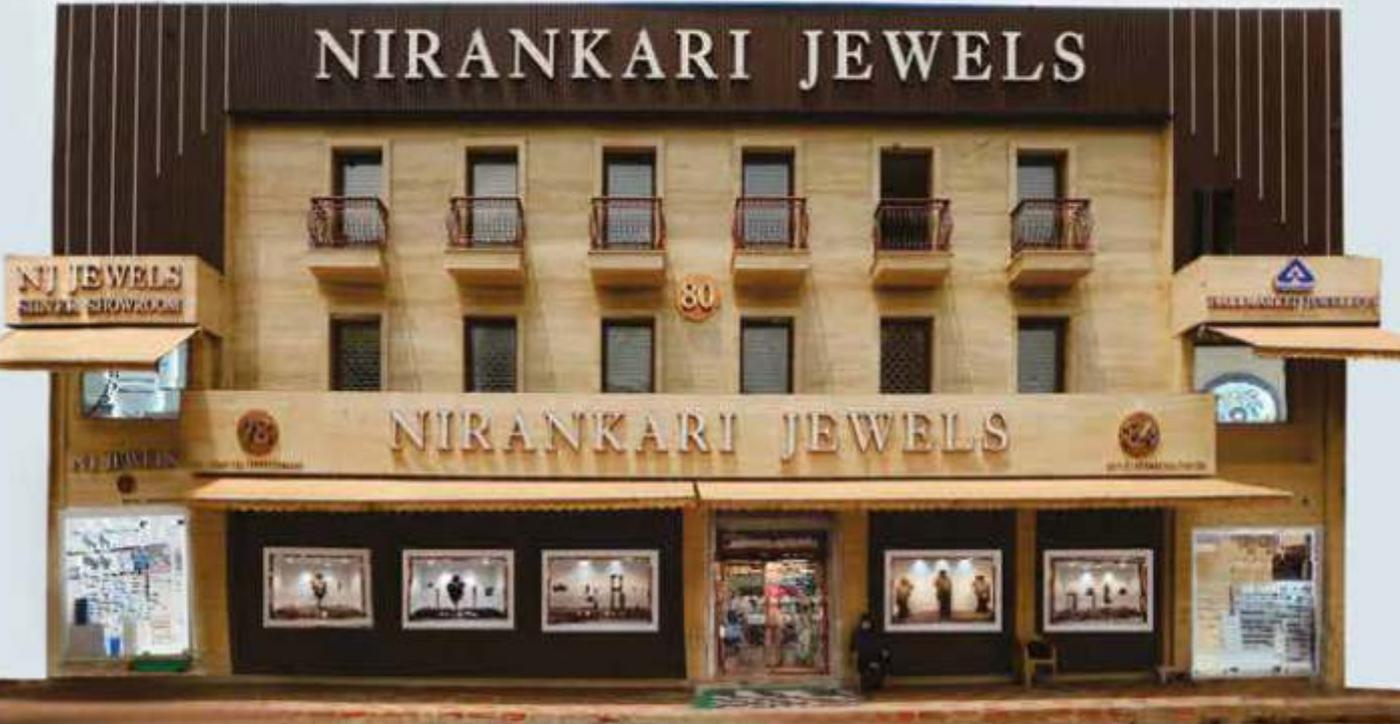
For iOS Devices

For Android Devices

Prescribed Dates 21st & 22nd , Date of Publication: 16th & 17th (Advance Month)
Posted at LPC Delhi RMS Delhi - 110006

Registered with the : Delhi Postal Regd. No. DL (N) 136/2021-2023
Registrar of Newspaper : License No. U (DN) -23/2021-2023
For India Under RNI No. 25672/1973 : Licensed to post without Pre-payment

NIRANKARI JEWELS

78-84, Edward Line, Kingsway Camp, Delhi, 110009
Near G.T.B. Nagar Metro Station Gate No. 4

☎ 011-42870440, 42870441, 47058133

✉ nirankari_jewels@hotmail.com

🌐 www.nirankarijewels.com

📷 @nirankarijewelsdelhi

🏢 Nirankari Jewels Pvt. Ltd.

Monday Closed

Customer Care : 9818883394